Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 24 май, 1975 шу. • № 63 (5134). • Мах 2 кап.

Новкъост ШОЛОХОВ МИХАИЛ АЛЕКСАНДРОВИЧАГА

КПСС Центральни Комитето хьа кховзткъе итт шу дузача дийнахьа дег тIара даькъала вувц хьо, гIорваьнна советски писатель, общественни деятель.

Iа хьаккхелла произведенеш дерригача халкъа дукха езаш я. Цар Iалаьмате боккхача художественни низаца хьаделл социалистически эргалоний маIани исторически лоархIами, IIаьхий ю коммунизма идеалаш кхоачашхилийтар духьа къовсам лоаттабеча миллионаш болча наьха дагара уйлаш.

Дика укхаццIена волаш, дуккхача шерашка хьо вахар, хьа творчески гIулакхаш беркате лелар лов тхона, веза Михаил Александрович.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

ПИСАТЕЛА М. А. ШОЛОХОВНА ЛЕНИНА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Советски литература дегIадоаладеча тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах а ваьча дийнахьа денз кховзткъе итт шу дизарца дувзаденна а **Ленина** орден лойла писатела **Шолохов** Михаил Александровича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 ш. 22 май

КПСС XXV СЪЕЗДА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

ХЬУВКЪАМА КХЕЛ ВАЙ КАРА Я!

Сунженски районерча XX партсъезда цIерагIча колхоза производстве хьалха латтараша Нохч-ГIалгIайчен берригача лаьтта леладерашка яздаь гуччахьара письмо.

ЧIоагIа дегаш гIоздаьнна тIаийцар тха колхозе къахьегараша парте XXV съезд хьаелларгья аьнна хинца ховм. Къахьегамца ше лоацаргдола дакъа белгал а деш, тхоах хIаравар кийча ва 1975 шера пачхьалкхен планаши тIаийца социалистически декхарешии, бIарча пятилетка толаме кхоачашъярца съезда накъаваха.

Атта дац из декхар. Гуйра аьттув болаш хиннаяц тхона, ялаташ кхеледешта. ХIаьта бIаьсти а нагахьа ца йоагIача тайпара екъа енай. ХIаьта а, Мичурина цIерагIча совхоза коллективо дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца, оаха дIакхайкаду: хаоттама хьалаш мичча бесса дале а тхоай декхараш кхоачашдергда оаха!

Ялатий еш йола уйла, хьувкъама кхела еш йола сагото цхьан минута а тха дег чура яргьяц. Тхона бIаргадейнад тIоадал ча тоъарах матара даха, кхыметтел дайна а ялаташ. IIовхало йоагаяь баьций арешаши даьгIенаши. **Дерригa низаш, знанеш, опыт тIаяхийта еза Iалама низаца лоаттабеча къовсаме кoтдовлара. Цул лоархIамегIа а долаш цхьаккха декхар дац тхога.**

Тха массане а чIоагIа сагот ду республика юрта боахаме нийсъеннеча халонаша. Тхоах хIаране кхетаду тIаэтта хьал цIенхашта хилар.

Тха колхозера керттера ялата культураш — гурахьа дийна ялаташ. Ши эзари ах эзари гектар совгIча лаьтта дIадийнад уж. ДIахьажал шо хIанз — дог гIоздоал: гурахьа дийна дерригa ялаташ дикеча хьал тIа да. Из эггара хьалха, тха башха-дикача механизатораштa карагIдаьнна хIама да. Геттара дика, эггара лоацагIча ханашка дIадийнад цар ялаташ, шозза подкормка яьй царна.

ЧIоагIа новкъарле яьй тхона йокъало, цхьабакъда тхо кIалдисача еняц из. Цунна къовсам лоаттабара къаьстта механизированни мелиоративни отряд вIашагIъеллай колхозе ткъаь итт тарга тайп-тайпара машинаш а луш. Отрядаце ба эггара дикагIа опыт йолаш, эггара хьаьналагIа болх беш, дикагIа бола слесараш-наладчикаш, электросварщикаш, дика кхеташ бола гидротехникаш.

Цхьан беттан ах беттан ялетий 3000 гаргIача гектара тIоадаленнай отрядо. Хий дехкача 1050 гектар долча лаьтташ тIарча гурахьа дийнача ялаташта шозза хий диллад. ХIанз кхозлагIа дуллаш латт хий.

Укх деношка кхашка къахьегаш мел бараш сихагIа, дикагIа болх бе гIерт. Ерригача торонех пайда эц оаха. Iалама низо фуннагIа дой а, укх шера оахош дош деннача тайпара планал совгIа 600 тонн ялат дакккхар духьа.

Кхетаде хала да, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи, тIаэттача хьала бе боагIача тайпара мах ца а беш, догIац хьисапе хий детта машинаши насосни станцеши сайца латтилга мегийтар. Iай Iомабаь поливальщикаш берригаш а балха арабалга Iалаш ца деш хилар. Денгара денга юкъагIйоах вегетационни хий дехкара графикаш, хий ухача каналашкарча хих тоъал доккха дакъа дIайийнача хIамашта юстара гIолла дIаух, дукхагIйолча хана вIалла пайда а ца эцаш, — уж дерригa хIамаш бе-башха ца хеташ мишта леладерг-да?

Терко ца хиларгеи доал ца хиларгеи тIом дIахьувргба вай!

Ялат даккхара гIулакха лоархIаме дакъа кхоачаду оаха хьажкIашта. Курача хьажкIашта укх шера дикагIдолча лаьттай 900 гектар къоастаяьй оаха. ХьажкIаш леладераша декхар тIаийцад хIара гектара тIара хьувкъам 40 центнерага дIаккхоачабе а даданел совгIа 270 тонн фуаллъа дьхача хьажкIий яккха а. ГIулакха толам бояккхаргба механизированни звеньяй члений говзалон опытон. Кхашка цар хIара денна хьинаре къахьегаро. Из геттара дика кхета а деш, колхозни механизатораша шоай дерригa низаш тIадохийт тIадаьннача ялатийна сихагIа Iунал дара.

ХьажкIаш дхьатарра дегIайоагIаш латт. Атта вIаштIехьдаьннадац из. Дуккха а тIагIертта а къахьега дийзад хьажкIаш леладерий зяб оахача хана а, лаьттанца тIоадал соцаеча хана а, ялаташ дIаде лаьтта кийчдечеи дIадувчеи хана а. Удобренешца дика хьаьндаьд кхаш: хIара гектара тIа 40 тонн кхо диллад, 5 центнер тукаш тайсай.

Кхаш цIена хилийтар духьа къовсам а лоаттабеш. Кхашка тувса гербицид тессай оаха дуккхьашха Ялат дIадувча ханна тессай из.

Тхона лоаллахарча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча башха-дикача хьажкIаш леладечун Лебеденко Леонида опытах пайда эц оаха. Цунгаре хьехам эца из волча баха хинаб тхоах дуккха бараш. ХIаьта хIараннеца къамаьл де ха корайоагIар цунна, гIад а вахе хьадувцар шийна ховр, шийговзал. Тха дего къоабалдеш гIайийцар Лебеденко Леонида дешаш: «Вай гIулакха тIа керттердар — лаьтта дукха дезар». Йокъал эшее гIертача ялаташ кхедераштa укх шеро дагадар хьахьокх цар.

Шаккха а ца яьржача тайпара чIоагIа яьржай социалистически яхь тха хьажкIаш леладераштa юкъе. Къахьегама яхье бовлара договор деш Григорьев Владимирен Дзыгин Иванен звеньяй членаша хьахкайкадир: «Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема арсенашка салтий латеш санна денале къахьегаргда оаха лаьттан тIа. Съезд хулча хьалхарча шера хьажкIаш чIоагIа хьувкъаярца гIадъюгаргья оаха Даьхе!» Деннадий дош — кхоачашде! ХьажкIий кхашка уж тIаналлерца доахаш дола макхаш даьха яьинай тха звеноша дигъ дийнахьа. Овланга кхоачийташ подкормка ен хий уха харшаш дахеи доладеннад тхо. Дийнахьа а бус а дехкаргда оаха хий, машинашца догIан хьисапе деттаргда — кхоззачул кIезигагIа доацаш.

Лоацца аьлча, тха хьажкIаш леладераша лаьттан беркат алсамдоаккхаргдола, хьувкъам лакхбергбола дерригa кхоачамаш производствана тIадерзадаьд. Цудухьа дог тийша хила мегаргда: шоаш дош деннача тайпара 2970 тонн ялат гулдергда цар!

Цхьабакъда из цифра а кхы хьалъяккха йиш йоацаш яц. Ялат дукхагIа даккхар духьа къовсам а лоатабеш, хьажкIаш леладераша хьажкIаш дIайийнай мукъадаьннача бIаь гектар долча лаьтта (мошача доакъарийн лаьрхIа хьекхад вIашагIъадаь вико-кIа). Долче, IотIакхетаргья кхы а 350 тонн ал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш.

Хьувкъам бахьан долаш къовсам лоаттабеча укх бехктокхамеча деношка бала боацаш тIех мишта варгва оасаро хьаланкъача кхашта юхе гIолла? Мел тамаш йолаш хете а, тесса дита кхаш корадоагIаргда дуккхача боахамашка. **Хьацувла, хьинарегIа пайда эцаргба вай техниках а юртбоахама культураштa зуламдергаштеи лазараштеи духьаларча химех а!**

Хьинаое, хадданза къахьеганза дергдац ерригача производственни участкашка. Балхаш сихденнад доакъараш кийчдеш болча тха колхозхой: йол хьакха йолаяьй. Дуккха моша доакъар тел тIехдика гIулакх даьчеи шортта тIоададаьчеи люцернови кхашеи хий дехкача культурни даьгIенашеи. ХIара денна фермашка дахь 60—70 тонн керда доакъар. Дийнахьа а бус а болх бу шин агрегато витаминни хьоар кийчдеш.

ХIанзле а складе дIадахьийтад 30 тонн из маьхера доакъар, хIаьта дерригa а оаха кийчдергдар 300 тонн да.

Йоачаь йоацаш эттача хано, ховш ма-дарра Iоткъам баьб вай республикерча эрий тIаювлача баьций цонаштеи даьгIенаштеи. **Тар ма лу дикагIа лораеш пайда эца беза дIайийнача баьцех. Доакъара хьоар даккха мегаргйолаш мел йола хIама агрегатех чакхъяккха еза.** ХIанз уж дукха я вай колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта цу гIулакха толам баргба, нагахьа санна ерригача агрегаташа дийнахьа а бус а болх белга вай массе метте вIаштIехьдоаккхе. Тхоай колхоза опыт теркал а яь, бIубенна дIаккхайкаду оаха: хьинар айде, безам тIабахийта мара безаш дарга кхаь сменагIа болх байтара.

Лаккха мах баьб тха баьцадаараш леладераштa карагIдаьннача къахьегама гIулакхий. А. Тищенкос кулгалду цхьоалагIа бригада Еррироссийски социалистически яхье котъяьннай, соахка хIара гектара тIа 330 центнер помидораш а кхеь.

Хала экзамен луш ба баьцадаараш леладераш укх шера: 35 гектара тIа цIаькха дIае йийзай цар помидораш. Цхьабакъда шоай декхар фуннагIа-моллагIа хуле а кхоачашдергда аьнна дош деннад цар. ХIанз дерригаш а хIана дац аьнна долча кхашка подкормка е, оасаре де, пийлхье еза. Дийнахье а бус а дехкаш латт хий.

Дикка тоаленнад колхозни хьайбаш леладерий гIулакхаш. Масала, кхоалагIча ферме дукхьашха бахкача хIара Iаттагара планал совгIа 65 килограмм шура яьккхай. Цхьабакъда цунах кхоачембеш бац. Бив бетта 62 тонн шурий пачхьалкхен декхар тIадисад колхоза. Доаркайн скотникийн тIабийзза болх бе безаргба из декхар дIатаккхара.

Халонашка, яьлх техача саппа, шаьрлу сага оамал. ЛоIамма, хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхотаденна хиларгIа низ болаш да вай.

Дог тийша да тхо, республика ерригача районашкарча кхашкеи фермашкеи къахьегаш болча эзараш наха шоай творчески хьинар айдергдолгах — ерригa халонаш эша а яь, укх шера тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара шоай де йиш йолаш мел дола хIама дергдолгах. **Хадданза хий дехкилга вIаштIехьа а даьккха, эггара хьалха хий дехкача лаьтташка тешшаме дакха хьувкъам кхебелга Iалашдергда вай.** Цхьа сахьат а ха зехьа ца йолеш вIаштIехьдоаккхаргда вай дIайийнача хIамашта дика Iунал делга. ХIаьта цу цхьан ханна дас санна пайда эцаргба вай дерригача кхоачамехи торонехи Iанна мамогга дукхагIа доакъар кийчдар духьа — хьайбаш кхы тIа а дебаделга, доахаеи коа тIарча оалхазарийн продуктивность лакхъелга Iалашдергда вай.

Хьадувла, новкъостий, айбергба вай яхьа, низ, Iалама низ эша а баь доахаргда вай воаш белгалдаь мулаш, даха ма-доагIара накъагIоргда вай хьамсаоча парте XXV съезда.

И. ДЗЫГИН — хьажкIаш леладер, Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалер; В. МОСИЕНКО — баьцадаараш леладер, РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаяь кандидат; Н. ЧЕРКАСОВА — доярка, «Знак Почета» яхача ордена кавалер; В. КАДЫКА — мелиоративни отряда член, «Знак Почета» яхача ордена кавалер; Н. СМИРНОВА — баьцадаараш леладер, колхоза ветеран.

Доакъар Iалашде доладаьд

Шерра даьржад республике доакъар Iалашдара балхаш. Кийчъеш я сенаж, баьций витаминни хьоар, йол.

Доакъар Iалашдара зе деш Iаткъа мег хIанзара хаоттама хьалаш. **Республика дукхагIйолча районашка догIа ца делхаш йокъал эттай, йокъаялалехьа ма-могга сигахIа хьакха еза буц.**

19 май тIаккхоачаш республика колхозашкеи совхозашкеи дукха хIама ца эшаш ворхI эзар гектара тIара буц хьеккхай. ХIанзле 500 тонн совгIа йол Iалашъяьй. Къаьстта дукха Наурскийн Шелковскойн районашка Iалашъяьй из.

Баьций витаминни хьоар республике 589 тонн даьккхад, цунах Грозненски районе — 185 тонн, Урус-Мартановски районе — 196 тонн, Наурски районе — 193 тонн.

Сенаж план 92 эзар тонн йолча 3178 тонн кийчъяьй республике. Их мах бола доакъар Iалашдара балхаш къаьстта дика вIаштIехь даьхад Гудермесски, Малгобекски, Урус-Мартановски, Шелковской районашка. Цунца цхьана Надтеречни, Назрановски, Наурски, Шалински районашка сенаж кийчъе хIанз а болабеннабац. Баьций витаминни хьоар кийчдар тIехьадоах Надтеречни, Назрановски районашка.

Еррига доакъара культураш ший ханнахьа чуэцар, хьайбашта ма-могга дукхагIа доакъар Iалашдар — республика колхозийн совхозийн доакъар Iалашдерий керттера декхар да.

ДИЙНАХЬ А БУС А ХИЙ ДИЛЛА

Дика хьувкъам кхебе гIерташ юртбоахама культураштa дийнахьа а бийсан а хий дуллаш ба республика дукхагIдолча боахамашкара кхаш леладераш. ХIанз хIара гектара хий дукхагIа мел тоха дукхатIа хьувкъам чуэцаргба.

19 май тIаккхоачаш республике гIолла 53 эзар гектар юртбоахама культураштa хий диллад, 12 эзар гектара шозза а тохаш.

Дика вIаштIехьбаьккхаб кхашка хий диллара болх Шелковской районе. Кхойтта эзар гектар лаьтта хий дилла карагIдаьннад цу районерча механизатораштa. Иштта дика чакхбоаккх хий диллара болх Грозненски районе а.

Цунца цхьана дукхача боахамашка йоагIа йоакхо яц хий дилла йиш хулийтача торонех **пайда эцара. ДогIан хьисапе хий тохаш йола дукха установкаш латт пайда ца эцаш Малгобекски, Урус-Мартановски, Сунженски, Шалински районашка. Цул совгIа хIанз а дийнахь мара бийсан хий ца дулла дукха боахамаш да республике. Из бахьан долаш Надтеречни районе хьалха хий дилла хиннача 5 эзар гектарах шозлагIа 1141 гектара мара хий дилладац, хIаьта Урус-Мартановски районе хица шозлагIа 261 гектар мара юзаяьяц. Цу тайпара кхоачамбоацараш республика кхыча боахамашка а нийслу.**

Отделене, бригаде, звене юртбоахама культураштa дийнахь а бийсан а хий диллар — хIанз кхаш леладераштa хьалхашка латтача декхарех керттера дар да.

НАРСАШ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Шерра доаржадаь дIахьош да нарсаш чуэцара балхаш Грозненски района «Юбилейный» совхоза тепличнопарникови боахаме. М. Махамаева кулгалдеча баьцадаараш кхедеча бригадо хIанзле 20 тонн нарсаш екхай пачхьалкхенга.

Хьинареи дикеи болх бу цу бригадерча Батаева Хазбикас, Бахмадова Яхас, Джабраилова Сагас, Алихаджиева Абдата. Юкъера лаьрхIача наI-ах тонн нарсаш тулъяьй царех хIаране.

— Дика къахьег тха совхоза баьцадаараш леладераша. Дуккха тIехкхоачашъю шоай балха нормаш хIаране. Грознера къахьегамхой тоъам болаш чам болча нарсашца Iалашбе гIерташ шоай низ дIакхоачар ду цар, — йоах совхоза рабочкома председатела З. Усманова.

Л. РУДСКИЙ.

15 июне — Советашка хоржамаш

ДЕПУТАТАЛЛА ВОЛЧА КАНДИДАТАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара номер 87 йолча Ново-Редантски хоржамий округера харжархой вIашагIкхийтар шоаш депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца Чахкиев Осман Асламбековичаца.

Собрани хьайийллар «Алханчуртский» совхоза парткома секретара М. Цечоева. Цо къамаьл де дош лу депутаталла волча кандидата О. А. Чахкиевна. Кандидато дег тIара баркал аьлар харжархошта иштта шийх тешам а беш республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа ше кандидат оттаварах. Харжархой наказаш кхоачашдара ший низ ца кхобеш къахьегаргхиларах дош делар цо. ДIахо цо дийцар хоржамашкара хоржамашка кхаччалца йолча юкъа республика городашка, юрташка хиннача доккхийча хувцамех, ийсалагIа пятилетка кхоачашъеча республика къахьегамхошта карагIдаьннарех, дIахо йодача хана де лерхIарех. Цул тIехьагIа харжархой хаттараштa жоп делар кандидата.

«Алханчуртский» совхоз вIашагIйоллача, цун боахам дегIабоалабеча, юрташ тоаеча, республика Министрий Совета председатела заместитель хилара тарра, О. А. Чахкиева доккха дакъа лаьцалга белгалдаьхар укхаза къамаьлаш даьча цу совхоза шоллагIча отделене управляюще А. Цурова, директора А. Льянова, бригадира О. Халухаева, кхыбар. Цар берригa харжархой тIахьийхар О. А. Чахкиев Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжара кхаж тассара. Харжархоша массехк наказ делар шоаш депутаталла харжа оттаваьча кандидата.

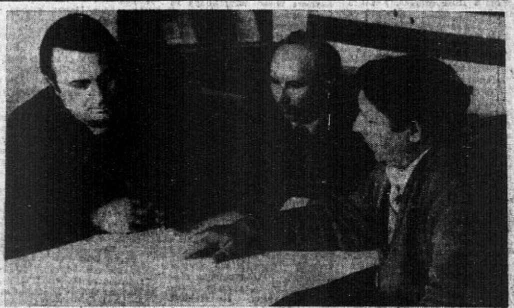

ДИКА КИЙЧО ЕШ БА АГИТАТОРАШ

Ленински района дикагIйолча агитпунктий цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарца цIи йоаккх Каримов Фагат Сабирович заведующи волча Грозненски № 5 йолча профессионально - технически училищерча агитпункта. Гаьнара хьежача гуш да цига «Пхийттлагlча июне дерригаш кхаж тасса гIо» яха доккхийча алапаца яздаь агитпункта наIарашка хьалтеха доахка дешаш.

Агитпункте дIачуваьлча хьалхашка отта сурт хоза да. БIарг тIаоттаргболча пенца хьалтеха да бе безача балха план тIайола карта, дика кийчъяь гойтара агитаци, хоржамех лаьца литература дола стенд. Агитпункт чуйолча помещене дIоаххала латтача истолаш тIа нийсдаь дада керда журналаш, газеташ, хоржамех дола литература. Дукха нах ба цига уж дешаш, къаьстта духхьашха кхаж тоссараш а болаш. Хоржамех лаьца цар даьча хаттарашта хоза а хеташ жопаш тел № 885 йолча хоржамий округа № 15 йолча цу хоржамий участка агитатораша.

Дукха кхетама болх баьб харжархошта юкъе хоржамий участкерча 57 агитатора. Цхьай ханна берригаш ара а боалаш бархIазза харжархошта юкъе кхетама болх беш хиннаб уж. Дика чакхъяьккхар агитатораша къонача харжархошта вIашагIкхетара сайре. Кастта хулача хоржамех лаьча беседаш яьй, лекцеш йийшай харжархошта, уж ба цу хоржамий участке 1563 саг. Цул совгIа царех дукхагIбараш вIашагIкхийтта хиннаб къахьегамен тIемеи ветеранашца. Из вIашагIкхетар а цар дувцачунга берригача харжархоша уйла тIаяхийга ладувIаш, безаме чакхдаьлар.

№ 15 йолча хоржамий участкерча агитатораштa юкъе дикагIа лоархIачарех ба Даниельянц Юрий Аркадьевич, Сгоников Виктор Иванович, Козицкий Иван Григорьевич, кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: № 15 йолча хоржамий участка агитатораш Ю. Даниельянц, В. Сгоников, И. Козицкий харжархошта юкъе бе безача кхетама балха планага хьожаш ба.

А. ПОНОМАРЕНКО сурт.

Болх беш я агитпункт

Химикий культура Двореца гаргакхоачаш бIарг тIаотт маьлха сердалонагIа лепача сийрда, цIеча кIадаш тIа яздаьча лозунгашта, плакаташта. Здане хьалхашкахьарча оагIоца юккъе хьалтеха доалл «15 июне — РСФСР-ен Нохч-ГIалгIай АССР-ен Лакхехьарча Советашка а къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка а хоржамаш хул» аьнна даь йоазув тIадола, хозеи дикеи кийчбаь здане оагIув сийрдабоаккхаш дола календарь.

Вестибюле дIачуваьлча эггара хьалха теркам тIабода мел эшача хIамай дика уйла яь вIаштIехьъяьккхача химикий культура Двореца помещенешкарча гойтара агитацена.

Двореца № 14 йолча хоржамий участкерча агитпункта помещени цига цхьа бахьан доацаш хержаяц: наьха чубаххка дог оттийтал дийнахьа а бус а хадданза сийрда лампаш йоаг укхаза. Помещене дIачуваьлча шийна терко тIаоз ший цхьалхаленца а лоархIамца а.

Юккъе латт депутаталла харжа оттабаьча кандидатий портреташ тIадоахка стенд. МоллагIча цига чуваьнчов ховргда ший хьанна кхаж тасса беза, йоззаргья цун биографи болх. Кийчъяь цIечой чепаш кхы а хозагIа хетийт «Ленински наькъагIа — коммунизмага», «КПСС экономически политика», «Саг, общество, закон» яхараш санна йолча стендаша. Харжархой гIулакха циггача хьалтеха йоалл хоржамий участка схема, агитатораша деча дежурства график, политико-массови балха план.

Укххаза да массе тайпара литература: керда газеташ, журналаш, брошюраш, СССР Конституци, хоржамий хьакъехьара эрсий, нохчий, гIалгIай меттала язъяь Положени. Истола тIара ловзараш, телевизор я. Гобаьккха латт цIен чекъаьстта хозйолийташ дола зизаш. Къаьстта белгалдаьча денношка циггача нахаца къамаьлаш хул хIанз болаш болча депутатий.

Агитпункта заведующе Э. А. Афанасьевас дика вIаштIехьбоаккх агитколлектива болх. Духхьал цу агитпунктана тIачIоагIваь 10 агитатор, шо-шоай участкашка болх беш 40 агитатор кхы ва укхаза. Цар политинформацеш еш, беседаш ю, кхыйола мероприятеш чакхйоах харжархошта юкъе.

Химикий культура Двореца хоржамий участке массехк шера хадданза болх беш я юрист А. А. Далакова керте латта консультационни юридически пункт.

ГIирсаш хьалдеча моттигашка укх деношка Iалаьмате дукха болх бу комбината парткомои микрорайона Советои. Еррига культурни агитационни мероприятеш чакхйоах химикий культура Двореца коллектива низащцеи кхыча общественни организацешеи.

Агитаторий балха хадданза лостам тел А. М. Косьмин керте латтача химкомбината парткомо, хьехам тел, де дезараш хьалхадоах.

В. БЕЛЯЕВ.

ВЦСПС пленум

ВЦСПС VIII пленум хилар 22 мае.

«Доазол дехьарча мехкий профсоюзашца буьзам лоаттабара советски профсоюзаша беча балха хьакъехьа» доклад йо ВЦСПС секретара П. Т. Пименова.

Пленумо дакъа лаьцараша белгалдаьккхав, парте XXV съезда хьалхалаьца КПСС ЦК апрельски (1975 ш.) Пленумо яьча решене къахьегамхой производственни общественни хьинар керда айдаь хилар. ТIа-тIа шерагIа ярж латт цунна баха боагIа тайпара вакъабахар духьа делаю социалистически яхь.

Пленумо дерригаш а ма-дарра а къобалдир КПСС XXIV съезда решенеш, цо тIайица машара Программа кхочашъяр, парте КПСС ЦК-ас, Политбюрос, тIарга хьалха дуйнен халкъашта КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева чакхдоаха гIулакхаш.

Доклада тIа а дакъа лаьцаьаша даьча къамаьлашка а белгалдоахар, советски профсоюзашта доазол дехьарча мехкий профсоюзаша юкъерча хьалашка дика хувцамаш хилар бахьан долаш вIаштIехьдаьна хилар.

ВЦСПС пленумо Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета дош делар, советски профсоюзаша дIахо а дуйнен халкъашта юкъе шоаш чакхдоахача гIулакхаш из КПСС вахьара политически низъ толаме кхоачашбара йолаш дерриг низаш тIадохкар.

Цу дешаш лаьца соцам тIаийцар.

Организационни дешашка хьежар пленум. Пленумо ВЦСПС председателеи президиума членеи декхарех мукъалаьлитар А. Н. Шелепин цо декхар дарца дувзаденна.

Массава раьза а волаш ВЦСПС секретараллеи президиума членаллеи хержар ЦхьоалагIча пачхьалкхен подшипникови завода болхло КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Социалистически Къахьегама Турпал А. В. Викторов.

(ТАСС).

Облсовпрофа пленум

Селхан Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце хилар Нохч - ГIалгIай облсовпрофа II пленум.

Пленумо зийцар «ИйслагIа пятилетка чакхйоалча шера социалистически декхараш кхоачашдеш мишта лел». Доклад йоцаш республика облсовпрофа секретара П. Е. Селицке.

Доклад йоцаш ... къамаьлаш дир: республика юрта боахаме министра **Б. Г. Завгаева**, швейно - производственни объединене генеральни директора **А. И. Бабаджанова**, машиностроительни заводе ... **М. Ф. Дьяченкос**, «Красный молот» завода ... председателя **А. К. Ковалева**, ВОИР-а областной совета председателя **В. Н. Евдокимова**, хьун ... чакхйоахача болхлой профсоюза обкома председателя **Б. С. Иванова**, Грозненски химкомбината профсоюза цехкома председателя **В. М. Лунева**, ПМК-20 комсомольско - кагирхой комплексни бригада бригадира **А. М. Саидова**, гIишлошхо Нохч - ГIалгIай управлене начальника **В. В. Слепченко**.

Пленумо тIайица соцам тIеберзабь ба пятилетка тIехьарча шера социалистически декхараш кхоачашдара.

Советски писатель М. А. Шолохов ваь 70 шу

ТУРПАЛЦА ЦХЬАНА ВЕЛАШИ ВЕЛХАШИ...

20 шу хьалхагІа «Кердача Берлински иллюстрированни журнала» тІа («НБИ») — ГДР писателий Союза орган тІа кепатеха араьккхар «ТІакІалтІатеха бай» яха М. А. Шолохова роман. Халкъа демократе мехкашка сийлахь-воккхача советски писатела произведенеш эггара хьалха кепатохар дар из. Произведени кепатоха ГДР-е социалистически эргалонаш еш, юртбоахама кооперативаш вІашагІъеххаш лаьттача ханаца нийсъелар. Эггара хьалхарча цхьан кооперативах ахархошта дарагІа писатела цІи тиллар, хІаьта цхьаярех — «ТІакІалтІатеха бай», «Тайжа Дон» аьнна. «НБИ» яхача журнала редакце дехар дарах М. А. Шолохов волча а ваха, цунгара интервью ийцай АПН корреспондента МАРЬЯН Всеволода.

Хаттар: Михаил Александрович, произведени леррийолаш еш дола вахарера тамашийна бакъдар мичара доагІа боккхийча писателий книжкаш тІа? Литературни талант йолаш хиларах хиннa а Іай-хьогІ из-м?

Жоп: Хьа цхьан коллего, цхьан дийнахьа сона енача почтана дІабІара а хьежа, тамаш йир: «Ужжал каьхаташ ухаш хилча бІаьрча министерски штат еза».

Цо яьхар эггара писатела мегаргдоацар да аьнна хет сона. Вахарах Іа из дІакъоаставича, оалаш ма-дарра, кабинете воаллийсаргвар из. ТІаккха фу издергда, цагахьа санна нахах а кхьметтел цар письмойх а дІакъаьстача?

ГІаьххача хана дахаргдола книжка хьакхоллара из вахар довза, книжкаш тІа дувцараш Іайха Іовша а Іовшаш. бакъдар издe деза. Со Доне ваьв, деша а Доне ваьгІав. Уккхаза дІайола а енна, дІеттай са писательски кхел, хІаьта 1930 шера дена — коммуниста кхел.

Советски Іаьдал хьалхацарах цІе бараш овлаш хиннача мугІаьрча казакий дезаде. Кховзткъа шу доалаш латт уж социализмана юкъе мишта болх, цу цІеча казакий тІехьенех колхозхой, агрономаш, инженераш — нерд ча вахар дай мишта хулар бІаргагуш со хьавоагІа. Кердадаьккхача цу вахара цхьа дакъа са произведенешка да.

Цо денача жопа ІотІатохаш: Бакъда, из шийи халкъа вахарца вах. Шийи 15 шу даьннача хана «гІулакх деш а Донской лаьтта гІолла хьийзда лелаш а хиннав. Дукха ха яьккхай продфолхло волаш. Бандаш лаьца тІехьаваьнна дийннав... Бандаш тхона тІехьа а нийй. Деррига а хила мадоагтІара дар. Тайп-тайпарча кхерамашта кІал нийслуш моттигаш хиннай...» (М. А. Шолохова автобиографе тІара).

«Деррига а хила ма-доагтІара дар»... Махновцаша лаьцав кьона пулеметчик. Топаш тоха вугаш хиннав из. ТІеххьарча минуте къаьпача украинкас шийи цаьна дорхал оацагІъяьккхача мара юхаваланзар. цІаьха тІаккхаьчача хІаьта а вета а хьалъолларгва ше из аьнна доц деннад бандитски атамако.

«Деррига а хила ма-доагтІара дар»... къечарна ялат тІа а кхухьаш, це меца вар. КІоаргача знанешта ше тІа а кхуваш, йоазув-дешар ца ховраш ше хьехар ликбезе Стьлице деша Іо а вена, Іаьржача балха вахав: дийнахьа улипешка тІо Іобуллар, тІой кхухьар, хІаьта бийсанна йоазош дора. Шийи станицерча нахаца цхьана кхашка къехьийгад, цул тІехьагІа шонкаш а йоахаш вахара хьаькъале знани Іомаяй. лаьттан тІа дийна мел долча хІаман хозал лийхай. Шийна ше соцадаьд цо: «Писатела йоазув деча хана цун дІайха цІий кхеххара тІехьа ва со; моастагІчох цо язлеча хана цуннара гоамал сов чІоагІа юхакъувларах писатела юхь кІайялара а шийна дукха везачи веза волчеи романа турпалца цхьана писатель велаши велхаши хилара а тІехьа ва со...».

Хаттар далехьа: Дунен тІа цІи хеза вола писатель, тІом болабеннача хьалхарча деношка а денз «Тайжачa Донах» шийна хьожаяь премн обороне фонде дІачу а енна; фронте вахав Шолохов. ТІема хьалхарча юкъе волаш, летта тезза кІал йоазош деьд: контузи хиннай, пиен дІаеллай, фашисташа, шоешта хьалхацкара яр Шолохова цІа дагІа станица йолга а хайна, бомбардировщикаш тІалаьхкай цуна. Из маьрша цІа доладаьд цар, шолоховски кулгайоазош. «ТІакІалтІатеха бай» яха шоллагІа книжка, заметкаш, письмош доагадаьд. Гар кхийтта йийнай писатела нана — Анастасия Даниловна.

ХІаьта ше лоравелга дехаш Шолохов Михаилага хабар дахьийтача хана цо жоп дайтад: «Цунах хІама хургдац, со фронте хила деккарийла ва».

Хаттар: Массаза а хьо [illegible] тешш, Дай-мехкан Сийлахь-боккха тІом — деррига хаьа хьо вахаре а ма дара. [illegible]

Жоп: Алексей Толстой цкъа аьннад: кІезиггІа цІа шерш [illegible] шу бІаь шера писатель. [illegible]

вай халкъо Котало бахьан долаш. ХІаьта эйп баьхен кхелаш ехан нах меллаб — цхьанне а лаьрхІабац. Из дийцаде мегаргдац. Гитлеризмаца лоаттабаьча къовсама шерашка вай халкъа доагІача даькъа тІакхаьча бирса халонаш йиц ца йолийташ чІоагІа дег чу лоаттаяра дукха хІамаш де деза. Цу даькъе тІемах лаьца бакъ книжкаш яде а Кхы вІалла хІама деце а. цу тайпара саготонаш цІаьха юха тІа ца кхачийтара. Халкъа дега лелам. уйлай массе оагІув — наьна саготонгарен гІайгІагарен салтеччи бирсача эгІазалга кхаччалца, кІоаргача балагара халкъа коталон цІейга кхаччалца — хьахьокха еза.

Фашистски машин йохае мегадаш низ бола оамалаш йолаш, вахарца юхабаргбоаца безам болаш, шоаехи шоай паччахьалкхенахи чІоагІа бІубенна болча цаха мара. Царна, са турпалашта, ховра: Гитлера тІехк юсаргйоаца ха доагІаргйолгеи хІаьта шоай юха а баха, безам баа, гІирсаш хьалде, саго кхоачашде дезаш дола деккараш шоай лаьттан тІа шоай кхоачашде дезаргдолгеи.

Цо денача жопа ІотІатохаш: «Даьхе бахьан долаш лийтаб уж» яха писатела роман тІема шерашка долкъоех кепаетташ арайоалар, денела листошкаш санна ешар из хьалхарча юкъьге тІем тІа латтача метте. Эггара уззарегІча фронтовой шерал яздаьча цу книжка тІа дог гІоздоаккхаш дола мугІараш сов дукха долендаь хургдолаш да из эггара хьалха. Гитлеровцаша тІом эггара сихбаьча ханна яздаь мa дарий уж...

«Даьхе бахьан долаш лийтаб уж» яхача романа хьалхарча книжка тІара хІанз фильм даьккхад. Миллионашца вІашагІкхетале хьалххагІа даькка да картина. Цу тІа бах талант йолча артистаща — Бондарчук Сергея, Шукшин Василе, Никулин Юре, Тихонов Вячеслава, Лапиков Ивана, кхычар — хьаоттабаь шолоховски турпалаш.

Хаттар: ХІанз фу деш ба Хьа турпалаш, Михаил Александрович?

Жоп: Уж дІахо латаш ба. ХІаьта сона керттердар — цар дегай уйлаш кІоаргга хьаеллар. ТІем тІаоа гІулакхаш цига дакъа лоацарий уйлаех, дагардарех, дерхІарех дІакъоасталургдолаш мичад. Салтечоа, инарала дагардар фу кхетадаьчул тІехьагІа мара ховргдац, из кот хІана ваьннав. Цу гІулакхa кхоачам бац хІаранена тІемах хетарий, лайнарий.

Инарала Стрельцова образа тІа болх беча хана къаьстта чІоагІа хьашт хиниа ладувгІар аз сай къаьнарча хьашага инаралга Лукинга, дуккхача тІемахошца къамаьлаш дaьд. «ХІаьта къайлагІа чубенна малагІа бохабергбоаца низ ба-хьогІ социалистически Даймохк лорабара дезача гІулакхах вай халкъ идейно дог тийша, бІубенна хиларца!» — уйла ца йича Іелаш хІара цу тайпара вІашагІкхетар массаза хул. Коталонаш йоах эггара хьалха тІема школаша, стратегаша, эскараша а ца йоахаш, халкъашеи сийлахь-йоккхача идеяшеи Дунеина дІаховлда, советски сагага хоаз атта ца кхачалга а из хоаз цуннa чІоагІа лораде ховлга а.

Цо денача жопа ІотІатохаш: Вешенске хинначоа хов, Іккхаза малх хьалбалале дуккха хьалхагІа ахархой Іаьдалагіа хьалгІувттилга. Цхьабакъда станицера моллагІа а мел хьалха сомаваьнивале а, шолоховски цІагІа лампа йоагаш хул, писатель болх беш ва. ХІаьта Дай-мехка тІемах лаьца дуккха ха хьалхагІа деш язъе йолаь роман кастадешха йистейоаккхаргйий — хьогІ Михаила Александровича, аьнна, хаттар даьча хана дагадохийта лезаш хул — Шолохова массаза а дегаца яздаьд, хала ядаьд. Довзаш да къаьза хІана дац аьнна дола цо шийна тІалаьцараш. Цкъа нийслена ІийнадацI нахаца керда вІашагІкхетараща цІаьх [illegible]

[illegible] Из дешца бокъонца вола [illegible] ХІара дешнаш тІуйрийна 4 сахьат халла денз цІена кхачара ластар а [illegible] бІаь шера писатель [illegible]

ду, цхьабакъда цо язъю бІаьрчача литературага нийг тохийташ йола хІамаш, масала, эІамигаьча, газета оагІув миссел мара доацача «Сага кхел» яхача дувцарца из нийсдена хиннача тайпара.

Хаттар далехьа: Итале сийлахь-воккхача воІо Джузеппе Гарибальде 1833 шера апреле Донской лаьттап тІа дув биаьб шийи Даьхе кхыча мехкашкара тІабаьхкача гІаьрахоех мукъаяккхар дукха къовсам лоаттабе; донской арепашта дагавоагІа сербски халкъа легендарни воІ Олеко Дундич, дог-майра гуржe начдив Васо Киквидзе, гІалмакхой халкъа турпал Ока Городовиков... Массаза а интернациональни хиннай из край. Цхьабакъда ширача замалахьарча интернационализма овлашка а бувцалургбац тахан «Тайжача Донага зерате» кхухьа никъ: доазол дехьа 700-зза совгІа кепатеха араяьхай Шолохов Михаила произведенеш. Каст-каста подполье, боабара кхерам тІа а латташ. Къоаламца уж хьатІаязйора вьетнамски салташа, наькха тІа лелаяьй Латински Америка патриоташа. Шолохова турпалаша къовсамхошта новкъостал даьд набахтенашкеи концлагерашкеи деналах ца бохара, Іазап ларан паргІато бахьан долаш къовсам лоаттабараи.

1967 шера аьхки Михаил Александрович волча хьоашалгІа баьхкаб социалистически мехкашкара кьона поэташи прозаикаши. Царца цхьана — Гагарин Юрий.

— Хьавел укказа, бІарахьажийтал со хьайна, воІ! БІарг тохийтал сога седкъий турпалах, — йоахар Шолохова Гагарин маркІа а велла. ХІаьта цул тІехьагІа масаенегахьа дІа а вийрза:

— Фу даьд шоана, российски фордал дехьарец казакаш, наькъа даьхна кІаьдденад шо? Хьаналлел соца, Доне — дувча! Дукха ма галаш, хьелой уза сов кхехкаргья...

Цул тІехьагІа цхьалхача, хьалхадоахаш хІама доацача шолоховски дешашка ладувгІаш бар кьона литератораш: «Вахар Іомаден? Цу тайпара хаттар сона хьалхашка латтац. Со цхьан тема автор ва. Са дега гаргагІа йолчун. Вешенске вахаш ва со, массе тайпарча нахаца хул — колхозхошца, гІншлонхошца, интеллигенцеца... Лаьттах, сайна гонахьарча нахах язду аз».

Хаттар: Вальтер Ульбрихта яьхад: «Тайжа Дон» дуккхача немецки болхлошта, цул тІехьагІа тІа-тІа дукхагІа хулаш болча ахархошта а йоккха литературни событи хинна ца Іеш, чакхдоахача гІулакхий хьехам а хинна дІаэттад. Уж дешаш бакъдеш да 1960 шера Берлинера бІаь километр дІахо Хьа цІи лелаеш йола юртбоахама кооператив хьаяра истори. Мишта кхетаде дезаш да из хІама? Линов-Мекернерча шолоховцашца бувзам лоаттабой Іа?

Жоп: Сона дийцад, парте Потсдамски окружкома вайтача болхлочо — коммуниста Эриха, Гремячи Логе Давыдова санна, сар-сарахьа ахархошта «ТІакІалтІатеха бай», тІехьагІо — «Тайжа Дон» дешар яхаш. Цул тІехьагІа са книжкаш тІара даьхача фильмашка хьийжаб ахархой. Уж деррияташ а Линове-Мекерне кооперативаш вІашагІйоххача хана дар. Иштта ахархоша хьалхаяьккхай из цІи, со шоай коллектива сийлахьча членалла хержар. 1964 шера мае, ГДР-е гІолла лелаш со волча хана, цу кооперативе хилар со, производстве, социалистически эргалонаш еча цо доахача толамаша гІадвигар со. Дуккхача ахархоща хьоашал техар аз. ЦІаьхка а немецки доттагІаща вІашагІкхета безам хилар са, цхьабакъда хІанз кхеташ уккхаза тхоай, донской, лаьтта. ШоллагІча аьхки Вешке баьхкар уж. ХІанз уж са къаьнара доттагІий ба...

Жопа тІа яь уйла: Арахьара тІавена цхьа студент хиннав Дона берда йисте къаьнарча казакаца къамаьл деш.

— Хьо, дукхававахарг, казакех мел дола хІама хар ловш ма вий, — аьннад цунга воккхача саго. — Хозахет сона, къоанойча, хьайна нийсса а лоархІаш Іа сайца писательски гІулакхех дувцаш. Алал сога хІаьта, Дон мичара доагІа, цун корта мичахьа ба?

— Юкъерча-Эрсий лакхаленера, — жоп делар студента.

— Неуд я хьона, — эккхийта [illegible] казак. — Дон Вешкера Іодолалу.

(АПН).

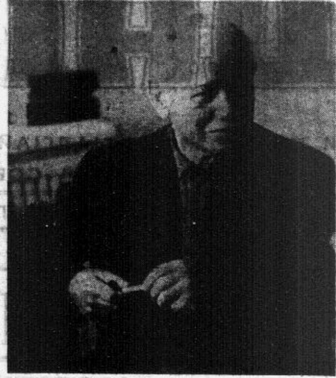

24-гІча мае 70 шу дуз гІорваьнна цІи хеза волча советски писатела Социалистически Къахьегама Турпала, КПСС члена, СССР Лакхехьарча Совета депутата М. А. Шолохова.

В. ТУРБИНА сурт. ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ВОККХА ДЕША ГОВЗАНЧ

М. А. Шолохов вай ерригача йоккхача Даьхен воІ ва. Цун доккха художественни дош дуккхача хана денз кІоаргга дегашка дижад Нохч-ГІалгІай халкъа а. Цун дош кхаьчар вайцига хІаьтта хьахинна вайнаьха литература коташ тІа отта, общество шийна йоагІа моттиг хьалаца доладеннача хана. Лоамаи наьха литератураш — иштта нохчийи гІалгІайи литература а поэзегара хьадоладеннад, цу юххьанцарча шерашка проза ледара яр. Эсала а художественни боарам лоха болаш а яр. Цу хана Толстоя, Чехова, Горьке прозана тІехьа вайнаьха метталарче учебникаштеи хрестоматештеи юкъе ера Шолохова проза. ХІаьта тІехьагІа цун произведени нохчийи гІалгІайи метташка арайийлар къаьсттача книжкаш тІа. Из чІоагІа боккха лоархІам болаш дар керда Іояхкача школашка советски заман кьона тІехье, керда вахар дулларгдараш хьалхебара.

Шийл тІех кхы йоацача революце эпос — «Тайжа Дон» арадалар лоархІам болаш хІама дар нохч-гІалгІай халкъа культурни вахаре а. Революце шерашка Тийрка йисте лаьттар Іалаьмате лира а хала а къовсам бар. Цига дахараш тайп-тайпара къамаш хиларах, революце моастагІаша царна юкъе машар, барт ца хилийтара шоай низ кхоачар деш хиларах кхы а чоалханегІа бар из къовсам. Цу бирсача шерашка вай халкъа къонгаша хийлане шийи дегІ Іодиллар советски Іаьдал бахьан, хийла юрт йоагайир белогвардейцаша, цхьабакъда халкъ гораоттанзар, цо цхьаккха халонех — кхьметтел Іоажалах а — ца кхераш Октябрьски революцена карагІдаьннар лорадир моастагІех. Цудухьа да «Тайжа Дон» — халкъо революцега кердача вахарга хьош бола никъ, из керда вахар бахьан лоаттабаь къовсам селлар къаьга шийи оагІош тІа хьагойташ йола произведени нохчаштеи гІалгІаштеи иштта дукха езилга.

Бакъдар хьагойташ вола, вай мехка исторе бокъонца вола летописец Михаил Шолохов революце тІемай йІайхача ларашка гІолла волавелар шийи кхоллама новкъа, Сийлахь-доккха «Тайжа Дон» — советски наьха духовни ганз хинна дІаэтта йола роман хьакхолла ка а яьлар.

ХІаьта шоллагІа йолча революце, овлангара денз юртара вахар эргадаьккха йолча хана художественни летопись хилар «ТІакІалтІатеха бай» яха Шолохова роман. Юрта коллективизаци йолча хана, кулакашта духьала лира къовсам лаьттача шерашка «ТІакІалтІатеха бай» арадалар Іалаьмате боккха лоархІам болаш дар. Цу романа тІа къаьгга а хинначa бесса а хьагойтаб из къовсам.

Вайнаьха меттала даьккха из роман арадалар доккха совгІат дар. Цу тІа дувцаш дар вай республике моллагІча юрта хинна хІама долаш санна хетар. Вай хиннаб цу лирача хана цу романа бувцараш санна бола воай ДавыдовгІар а НагульновгІар а, уж а байра кердача вахара моастагІашта духьаларча къовсаме. Айса эггара хьалха «ТІакІалтІатеха бай» денача хана хетар сона зІамига волча хана сайна бІаргадайна хела сай дог тохаделийта дола сурт юха а сайна гуш санна: доага цІа, цу чура дов хьалеча моастагІашта [illegible]

чарех цхьан колхоза председатель. «ТІакІалтІатеха бай» дешача хана хеталу ше из хьакхоллача хана Михаил Шолохова шийи Дона тІа хинна классови тІемаш зийна ца Іеш, из шийи художника сийрдача бІаргашца вайгахьа, Тийрка йистошкахьа а хьажача санна. Къаьстта йоккха говзал йолча, бокъонца волча интернациональни, халкъа художника мара низ кхоачаргбац шийи лаьтта хиннача хІамах яздеча хана, вай мехка кхы йолча моттигашка, кхыдолча халкъашкахь хиннача хІамах санна цунах яздe. Шолохова из вІаштІехьдаьннад, цо шийи романа ларде диллар берригача вай мехка, цун халкъашта цхьан юкъагІа эггара типичнегІа дола хІама — керда вахар котдалар бахьан лоаттабу къовсам боландаь.

Коллективизаце шераштa хетаьча вайнаьха литература произведенеех оалаш хоз: Шолохова яр санна я. Иштта лакха художественни боарам ба яхилга дац из, из доагІа цу произведенеш тІа хьагойтача событеех. ХІаьта иштта вІаши нийсдарий бахьан фуд аьнча, из да сийлахь-воккхача художнико вай мехка вахаре цу чоалханерча, бирсача замах духхьашхара а керттера а произведени кхелла хилар.

Доккха дакъа да Михаил Шолохова Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема художественни летопись кхоллача юкъедиххьар. ТІом болабеннача юххье денз тІем тІа вар из. Дуккха а дайнад цун боккха зем болча бІаргашта, дуккха а дижад цун художника дег чу. Уж цун доккхача дег чура арадувл кхычар дегаш тохадолийташ йола произведенеш а хулаш. Иштта да «Даьхе бахьан долаш лийтаб уж» яха роман, дунен тІа гІолла чакхдаьнна «Сага кхел» яха дувцар.

Советски халкъа культуре Шолохова карагІдаьнначох дувцаш хилча ала деза вайнаьха литературана, хІаьтта хьахила йолаеннача вай прозана цун кхолламо яьча влиянех. Къаьстта из влияни гу къаьнагІа волча гІалгІай йоазонхочун Муталиев Хьажбикара «Хьалхара денош» яхача повеста тІа. ГІалгІай юрта коллективизаци еча шерашка лаьттача лирача классови къовсамах язъьча цу повеста тІа къаьгга гуш де бокъонца дола халкъа вахара сурташ. Хоалуш я Шолохова традицей влияни Нохч-ГІалгІайчен кхы болча йоазонхой кхолламе а.

Нохч-ГІалгІайчен йоазонхой хьаІомалу Шолоховгара халкъа вахара бакъдола сурт, исторе болам хьагойтара, халкъа цаІ мара никъ ца хилар — революцега бодаш бола никъ, — цу новкъа къовсам лоаттабеш коталонаш йоахаш халкъ дІахьалха мишта ихад хьагойтара.

Шолохова традицеша историко-революционни тема е коллективизаце шерашка хиннача классови къовсама тема йоашхача влияни яь Іац, цар хьехам лу вай зама, цун наьха таханарча вахара художественни сурт хьагойтара а.

Ше ма-дарра вахар, къаьгга йола низ бола наьха оамалаш, йоккхача говзалца вІашагІъелла композици, цІена а бІаьхий а халкъа мотт—шоайла вІаши дувзаденна уж деррига а Шолохова проза лакха образец я, цунгара вайнаьха литературана а, кхыча литературашна санна [illegible] а доал.

БОКОВ Ахьмад, писатель.

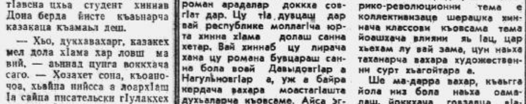

Вешенская хьаче станицера М. А. Шолохова цІа.

В. ТУРБИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Доазол дехьарча писателаша М. Шолоховх язду...

30-ча шерашка денз Чехословаке йоазаш я Шолохов Михаила творчество. Из тха культура бІаьрча цхьа дакъа а хинна дІаэттай. Цудухьа книжкаш дешаш болча дуккхача наха хозахеташ дег тІара даьза хинней белгалдоаккх укх деношка цун 70 шу дизар. «Тайжа Дон», «ТІакІалтІатеха бай», «Сага кхел», кхыйола шолоховски произведенеш цІаькха а кхы цІаькха а ешаш юха керда а йоахаш, цар тІара кхы а керд-керда хоза хІамаш, саг волча сага кІоаога дика оамалаш, Россе хинна сийлахь-доккхий революционни хувцамаш а корадоагІаш.

«Цабезама ГІилма» яха писатела произведени цхьан ханна йиь изданегІа 30 шу хьалхагІа араяьннай «Лазоревая степь» яхача сборникаца цхьана. Цу шерре а дазза арахийцар «Тайжа Дон». Царна тІехьа йоагІа «ТІакІалтІатехача бай» керда произведени. Цун эггара хьалхара книжка 1958 шерага кхаччалца 10-зза арахийцал. Цкъа санна дуккхазза а юха кепадетташ арахийцад из тІехьагІа а. Иттазза арахийцай «Тайжа Дон» яха эпопея, Іалаьмате дика лоархІаш да «Сага кхел» яха эпически дувцар.

Чехословакерча книжкаш дешараша дег тІара ловцаш доахаш къахьаташ кхухьийт Вешенске, шоашта дукха везача писатела ха йІаьха хилари творчески ниццаш кхоача ца луш вахари дов царна. ХІана аьлча дуккха ха хьалхагІа денз Шолохов Михаил книжкаш дешача советски наьха хинна Іац — кхоачаргва а хинна дІаэттав из Чехословакерча тхона а.

Мирослав ЗАГРАДКА, Оломоуцки университета доцент. (АПН).

* * *

1945 шера Августовски революци йоланнача хьалхарча деношка Ханое «Даьхе кІалхарьяккхар» яхача газета тІа, Вьетнама Фронта центральни орган тІа, хІара денна кхоалагІча оагІо тІа кепаеттар. М. Шолохова «Тайжа Дон» яхача романа. Француззки колонизатораша дукьала тІом лаьттача хана дукхьал карара кара а эцаш леляьча «Цана» яхача Горьке романага дІайиккхана, революционни пресса тІа легально кепатеха араьккха, книжкаш дешача вьетнамсий наха яйзан дег тІара къовбальеш цар тІайийцар эггара хьалхара советски литература произведени яр «Тайжа Дон» яха роман. Цу хана дена массана а тхоца вэ М. Шолохов.

Шолохова деррига книжкаш — цо сюжеташ идеяш, турпалаш — Советски мехка исторически традицешкара хьадоагІаш да. Цар дувц царизм дІаяьккхачеи керда тайпа саг — коммунизмана тІехьарa къовсамхо — хьалкхевар дукъа къовсам лоаттабечеи наха. Вахара бноса школа яьккха ва Шолохов. Халкъеи мехкеи кхел цун книжкаш тІарча турпалий кхел а хинна дІаэттай.

Социалистически реализма произведенеш — хІаьта Шолохов Михаила кхолламаш духхьал иштта долаш а ма дай — ханаца садоахаш халкъа оамалаш чулоацаш я. Шолохова творчества къаман литература юкъе доккха дакъа лаьцна Іеш. кхыча халкъий, цу даькъе Вьетнама халкъа а литературана чІоагІа влияни а яь.

Белгала Іалаьмате доккха сий де доагІаш ва писатель-коммунист цун произведенеш, цун мехкарча книжкаш дешарий дегацкеи хьалхьалашкеи кхоачаш хилча, цу идеологически позицеш тІа латтеча халкъашта деззача тайпанен гаргарен хинна дІаэтташ хилча.

То ХОАЙ, вьетнамски писатель. (АПН).

* * *

Шолохов Михаил вай хана эггара лоархІамегІарча романистех цаІ ва, из уйла харцьергьац дунен моллагІча даькъа тІарча цІена дог-уйла долча цхьанна критикон литературоведон.

Цо шийи книжкашца дІаьхий даьд ХХ бІаьшерен литература, хІаьта къаьстта доагІа из «Тайжача Донах». «Тайжа Дон» — вай бІаьшерен сийлахь-йоккхача романех цаІ — шийи художественни низацен бакъ хиларцеи белгалдоал.

БІаьрча хьийцача Шолохова балхо чІоагІьъо сага уйлаш <эталон>, шийи хьал хувца низ кхоачаш саг хилар.

Шийи идеалашта Шолохов мугІахьа хилар шеко йоацаш да аьнна хет сона, из хьахьокх цун балха тІа. Цу хьакъехьа цо лелаю литературен вахари аІамагІдала йиш йоацаш да, адамлен хьаштаьшта гІулакх деш хила деза литература аьнна хеташ хинчача дІаяхача хаьарча берригача писателий традици.

Джуда УОТЕН, австралийски писатель. (АПН).

* * *

Писатель цІаккха а ца вовзаш хила йиш яц из вешаш волчоа. Нагахьа санна из иштта дале, ала тарлу оаш, доттагІий лукха хила беза Шолохова. Вай дикагІа аргда: цунна сужне ухараш. Цхьабакъда сога доттагІал леладайташ кхы тайпа а да бахьанаш. Цудухьа вІалла шеи ца воалаш ала йиш я сога, цун шийчарна тара йола уйлаш, цун дараш санна дола чамаш хул са а. Цунна а санна, дог цхьалха нах дукха беза сона. Юкхера а, са дог ураоттадаьча идеало дог ураоттадаь ва итт шу хьалхагІа литература даькъе Нобелевски премн енна вола Шолохов, вай заман сийлахь-боккхача писателех цаІ. Из коммунист ва. Са воахалцарча (со цул пхи шу мара аІамагІа вац) массаза а коммунисташ оалаш болча нахах цаІ ва из.

Жолио-Кюри — сона гергара дика вовзаш хиннеи сай доттагІа ларкІа са бокъо йолаш хиннеи воккха Іилмахо дагавохийт сона Шолохов Михаила. Нах дукха безаш вар Жолио. Царца бувзам тасса гІертааш хулар из. Къаьстта а мугІарча нахаца. Цу тайпаза ханаца дІаувш хиларо вІаьхий вора Іилмахо, массаза а хІана хиийтацар аьнна цу сага мах бІаргаго йиш хулийтар цунга.

Дукхьал цу тайпара кхетам болаш саг хет сона Шолохов. ХІана аьлча вахар хьахьокхаш барех из поландаь. Вахар — шийи масалолча белгалонашца.

Жан ЛАФФИТ, французски писатель. (АПН).

* * *

Эггара хьалха белгалдаккха безам ба са сайна шеко йоацаш бакъ хеташ дола хІама бокъонца вола сийлахь-воккха писатель я Шолохов Михаил. [illegible] Достоевский, Толстой, Горький.

Цо гойтача хІамай хозало даьхьасти сона [illegible] Дон [illegible]

Хуан Хосе АРРЕОЛА, мексикански писатель. (АПН).

Советски стандартизаце 50 шу дизара накъадолхаш

ПРАВОВИ ЗНАНЕЙ ШКОЛА

Продукци дикагІа арахецарах премн ялара хьакъехьа

Н. САВИЧ, СССР Госстандарта Стандартизаце ВНИИ правови проблемай отдела болхло

— Продукци дикагІа хьаярах промышленноста болхлошта премн ялара порядок малагІча законодательни актаца оттаеш я?

— Цу тайпара керттера акт я СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи дешашта йолча Паччахьалкхен комитета ВЦСПС Президиумо 1967 ш. 4 февраде хувцамаши тІатохараши юкъе а хьоц чІоагІъяь «Производства планированеи экономически стимулированеи кердача система тІа йоахача промышленни предприятей болхлошта премеш теларах йола типови положени». Болхлошта премеш лу нагахьа санна Положене тІарча воккх хьоккхамашта а цар план кхоачашъяьяле.

— Цу «Типови положенегІа» премеш лураш предприяте малагІа тайпа болхлой ба?

— «Типови положенегІа» премеш лу болхлошта, предприяте кулгалдеча болхлошта, управлене аппарата болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гІулакхерча цаха. Типови положене тІа я кулгалдеча болхлой перечень. Цу тІа ва директор, керттера инженер, директора заместитель, керттера экономист, планови отдела начальник, керттерен воккхагІволеи бухгалтераш, ОТК начальник.

— Цу болхлошта малагІа хьоккхамаш хилча лу премеш?

— Болхлоша премеш эц хІаране а цхьана а технически условецка, оттаьча нормативашцеи планови задачешцеи нийсйича продукце дикал лакхъеш баьча балхах хьахинарашка хьежжа (продукце сортность лакхъярах, бедалеи ах фабрикатийн дикал тоаярах, тІехдика продукци кийчъярахи кхы юха тоае ца езаш из ОТК гІолла чакхъяккхарахи). хІаьта иштта деш долча балхий дикал тоаярах а (балха технологически режим, графикий параметраш, технически дІадехараш кхоачашдарах).

— Кулгалдеча болхлоштеи управлене аппарата болхлоштеи премеш лу продукцена реализаци ярен кердача продукце удельни дозален план кхоачаши тІеххоачаши ярах.

— Премей боарамаш мишта увттаду?

— Болхлошта премей боарамаш уттаду предприяте кулгалхочо профсоюза комитетаца дага а ваьле, производства декхараш хьалаши теркал а деш. Чоалхане технологически процессаш йолча производстве, кердача техника образецаш караерзаеча, кхыдола балхаш деча хана премеш йоккхагІа оттаю.

Хьоккхамий планаш кхоачаши тІеххоачаши ярах предприяте кулгалдеча болхлошта премеш оттаю лакхе латтача организаце йоагІаш йолча профсоюза комитето дакъа а доацаш. Цу преме боарам бІаьрчача предприяте ИТР-нийн гІулакхерча наьхеи должностной окладий процентащца лаьрхІача премей юкъерча боарамал лакхагІа хила йиш яц.

ИТР-аштеи гІулакхерча нахан премей боарам оттабу предприяте кулгалхочо профсоюза комитетаца дага а ваьле, производстваш, цехаш, службаш, кхыйола подразделенеш шо-шоаш къоастаеш, планови заданей боарамгеи чоалхалгеи хьежжа а хІаьта иштта предприяте системерча структурни подразделеней лоархІам теркалбеш а.

1973 — 1975 шш. Типови положенена тІатохар даьд (хьажа СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи дешашта йолча Паччахьалкхен комитета Бюллетена тІа, 1973 ш., № 12, оагІ. 3), нагахьа санна материальни ресурсаш кхояра иттах кхы тІа а продукци арахецара къахьегама овсарле лакхъяра, хІаьта иштта премеш хьежаеча кхыча хьоккхамашта предприяте социалистически яхьа ларда тІа встречни планаш тІа а ийой, кхоачаш а йой, нагахьа санна уж карарча шера пхе шера заданей боараме яле а уж тІеххоачаийой.

Хьажалаш!

Продукце дикал тоаярах тела премеш хьежаяра хьакъехьара йизза консультаци кепатохаш я 1974 шера араданнача № 10 йолча «Стандарташи дикали» яхача журнала тІа.

СССР ГОССТАНДАРТА ПРЕСС-ЦЕНТР.

Технически прогресса школа

Н. БАШКИРОВА, СССР Госстандарта керттера специалист.

Керда машинаш, оборудовани, прибораш караерзаяра ханаш лоацъяри дІадодар кІезигдари, производственни процессашта механизаци автоматизации яра боарам лакхбар, продукце дикал тоаяри къахьегама овсарле лакхъяри духьа прогрессивни методаш юкъехахьар — ишта да хІанз дуккхача министерствашеи ведомствашеи СССР Госстандарто методически кулгал а деш хьаеча производствана технологически кийчо яра БІаьрчача система кертера декхараш.

Промышленноста тайп-тайпарча доакъой 106 предприяте шин шера опыт еш юкъехкихьай ЕСТПП стандарташ 1975 шера денз мехка берригa халкъа боахам а чулоацаш юкъейхьа йолаеш 10-ча пятилетке чакхъяла езаш я из система.

Мишта ЕСТПП юкъеяхахьара хьалхара итогаш. малагІа мероприятеш чакхъяха еза из толамеи хийцаши юкъеяхьара. малагІа экономически эффект лургья цо? — Царна а дуккхача кхыча а хаттарашта жоп корадоагІаргда промышленноста болхлоша Москве, СССР ВДНХ-арча отраслей юкъарча № 1 йолча павильоне хьаеллача «Производства технологически кийчон БІаьрчча система» яхача выставке.

Цунна юкъе дакъа лоацаргда 17 министерства. 120 совгІача объединене, предприяте, институто, СССР Іилмай Академе, союзни республикай Іилмай Академеша. ХІаьта ерригаш а лаьрхІача цига хургья 5 эзар гаргга экспонат.

Хьажа баьхкараштa царна юкъера корайоагІаргья числовой программни управлени а йолаш йола керда станокаш, механически кузнечно-штамповочни, литейни производствана автоматизаци яра йолча промышленни роботий системаш, унификаци яь сварочни оборудоване мугІараш.

«Машиний приборий системашта унификаци стандартизаци яр — производства эффективноста лард», «Стандартизаце наькъаца моахьаш тІадуттаран складашка дІачудехкаран механизаци автоматизаци яр — къахьегама овсарлен керттера кхоачамаш» «Продукце дикал тоаеча а производство кийчьелгеи вІаштІехьйоаккхилга эргадаькха тоалеча а хьалха латтача предприятей опыт» яхараши кхыяраши санна йолча нийсделах латташ хургья выставка.

Экспозицеца цхьана павильоне хургья хьажа баьхкараш ЕСТПП хьакъехьарча йизаза даннешеи свѐденешеи Іалашбевгболаш йола справочно-информационни центр.

Выставка ларда тІа чакхйоаккхаргья промышленноста болхлоша опыт дІа-юха эцара а царна производство кийчъярен вІаштІехьъяккхарен прогрессивни методаш Іомаяра а шерра программа.

12 маера денз 20 июне кхаччалца болх бергболаш йолча выставко щаьра кхетадергдолча тайпара долкъоцкареи хьалха латтача предприятещкареи масалаш а кхувлаш гойтаргда продукце дикал тоаяреи производство эргадаькха тоаяреи даькъера ЕСТПП декхараш цхьана мишта кхоачашдергда.

СССР ГОССТАНДАРТА Пресс — центр.

Вай доттагІа — этикетка

Минеральни хийн боцлех ян компота, духкаш чкъаьрех ян консерваш — этикетка ца йолуш мишта йоазарья уш?

Бакъдар вьлла, миллионаш, миллиардаш этикеташ [illegible] мара. Автомата мара могаргдац цІена, чкъоваш доашац, цу тІа а хІара, сахьата 12000 этикетка тІалотае.

ЦІхьабакъда хІанзарча [illegible] кІезиг я. СССР Госстандарта «Этикеташ» ю автоматаш болча ГОСТ-а тІа, хьаьча сахьата 24000 а 36000 а этикетка арахецарІола автоматаш дар хьаелга. Къаьстта дика гІулакх доаллаш хиларца белгалйолаш хургья автоматаш — арахецаре а хІара [illegible] Палатта штемпель уттаргья цар.

Цу тайпара автоматашна болх беча операторий а йоаккхал ГОСТ-о: къаьстта [illegible] тайпара гомаш оттадаш, таташ [illegible] Ханнахьа тицлуш йоаца керда материалаш оттаеро дукхха [illegible] массе тайпара товараш тІа а [illegible] автоматаш болх беш йоаккха ха.

СССР Госстандарта Пресс-центр.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

СИХАГӀА БОЛХ БЕ ЙОЛАЯЛИЙТА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДУ КОМПЛЕКСАШ

Хьайбай продукци дӀахо дукхагӀа яхийтаран дарегӀа хилийтаран тӀадерзадаьча гӀулакхашта юкъе лоархӀаме моттиг дӀалоац фермашта комплексни механизаци яро, прогрессивни технологи юкъейоаларо. ХӀаьта мишта къестаду уж дешаш республика колхозашкей совхозашкей?

Хьайбаш леладу комплексаш хьал мишта ю а царех пайда мишта эц а хьежаш, из дош шоай цхьана хиннача заседане дийцад дукха ха йоаццаш Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутаташа, промышленноста, гӀишлошъяра, транспортех бувзамеи, юрта боахама дешашта йолча массазарча комиссей членаша.

Заседане ладийгӀар «Чечингколхозстрой» объединене начальника Р. М. Гайрбекова, «Чечингсельстрой» треста управляюще У. А. Арсанукаева, «Гипросельхозстрой» института директора Р. М. Салтамакова, республика юрта боахама министра Д. Г. Завгаева яьча докладашка.

Дош дувцача дакъа лаьцар Лакхехьарча Совета массазарча комиссей членаша П. Д. Лопатина, Г. Г. Самарске, Л. А. Шилова, Ш. Я. Дурднева.

Докладаш ечеи къамаьлаш дечеи хана белгалдоахар, гӀишлош еча организацеша укх тӀеххьарча шерашка хьайбаш леладу комплексаш хьалъе проекташ оттаяран хьалъяран белггалара болх бий хилар.

Республике хьалъяь а яьнна, болх беш я шура йоаха ялх комплекс, шера 3500 хьайба чуоттадаь лоаттаду кхо комплекс, болх бе йолаялийтай чуоттадаь доахан кхоаба пхи площадка, чуоттадаь жа кхоаба йиъ площадка, болх беш я коа тӀара оалхазараш леладу ши фабрика.

Цхьабакъда хьайбай комплексаш хьалъяра балхаш мела лел. Масала, «Чечингколхозстрой» объединене соахка гӀишлой-монтажни балхаш дера план 73 процент мара кхоачашъяьяц, хӀаьта укх шера хьалхарча квартале — 61,3 процент.

Шурий-товарни фермаш хьалъяра балхаш къаьстта во лел Наурски района Ленина цӀерагӀчеи «Красное знамя» яхачеи колхозашка, Гудермески района «40 лет Октября» яхача колхозе, чуоттаяь хьаккарч кхоаба комплексаш хьалъяра балхаш во лел Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхозе.

«Чечингсельстрой» тресто соахкен укх шера хьалхарча квартален гӀишлой-монтажни балхаш дара план кхоачашъяьй, цхьабакъда объекташ эксплуатаце дӀаялара заденеш кхоачаш ца еш йисай. Дуккха комплексаш балхаш дӀакхоачаш а ца деш дӀател, хӀаьта цу гӀулакхо болх лерттӀа дӀабахийтац. Иштта моттиг нийсъеннай канализаце система хӀанз а болх бе йолаялийтанза йолча Грозненски-шурий совхоза хьаккарч лелаеча комплексе. Кхоачашданза диса дукха балхаш а долаш 1974 шера январь бетта дӀаеннай Грозненски района «№ 1 йолча шурий» совхозера шурий комплекс. ХӀанз а тӀехьа дӀадоахаш латт цигара кхоачамбоацараш.

Комиссе членаш цӀенхаштта ала хӀама долаш хиннаб проектировщикех. Эсала хул «Гипросельхозстрой» проектни институто арахеца документаци. ГӀирсаш хьалде доладенначул тӀехьагӀа де доладу гӀирсаш хьалдарга бода мах безбеш, объекташ дӀаялара ханаш тӀехьайоахаш дола хувцамаш.

Масала, Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхозе хьаккарч лелаю комплекс хьалъярга бодаш хиннача юххьанцарча сметни маьха 350 эзар сом ӀотӀакхийттад гӀирс хьалбе болабенначул тӀехьагӀа «Грозненский шурий» совхозе хьалъяьча комплексана института проектагӀа оттаяьча вентиляце системо Ӏалашдац хувцалуш фо чу-ара ухьлга.

Дукха моттигаш нийслу оборудовани механизмаши тӀакххаьара, проектно-сметни документацена юкъе заказчикаша, белгтала аьлча, юрта боахама министерства хувцамаш дара дешаш шоай ханнахьа ца къестадеш.

Заседане иштта теркам тӀабахийтар хьайбаш лелаеча комплексашка болх бергбола квалифицированни кадраш кийчъяра йоакхо еш колхозийи совхозийи кулгалхой берригаш а ца хилара. Цу бахьенагӀа оборудовани сеце латт, цунах пайде харцахьа эц.

Массазарча комиссеша бахча соцам тӀа «Чечингколхозстрой» объединенена, «Чечингсельстрой» треста «Гипросельхозстрой» института, юрта боахама министерствана могадаьд заседане дийца кхоачамбоацараш дӀадехара тӀадерзадаь хьаьда гӀулакхаш кийчделгеи чакхдоахилгеи, хьайбаш леладу комплексаш хьалъяра планаш кхоачашъяраи уж дикагӀа хьалъяраи тӀадерзадаь гӀулакхаш чакхдоахилга.

Цу гӀулакха гӀирсаш хьалдеча къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккханза, гӀирсаш хьалдара толашагӀа йола методаш юкъе кхахьанза, балха ха зехьа кӀезигагӀа йоаянза, балха низахи ахчахи пайда дикагӀа эцанза баргбац.

Массазарча комиссе могадаьд:

гӀишлошъеча организацей кулгалхошта — гӀишлош еча ра производственни базаш чӀоагӀъяран эшача материалашца уж дикагӀа Ӏалашъяран де доагӀар делга;

юрта боахама министерства капитальни гӀишлош яра управлененеи «Сельхозтехника» объединененеи — хьелъеш латтача комплексашта оборудоване комплектаци дикагӀа елга;

«Гипросельхозстрой» проектни институте — хьайбаш леладу комплексаши чуоттадаь хьайбаш кхоаба площадкаши хьалъе проекташ уттаеча хана дикагӀа а хӀанзарча хана хила ма еззара а йола типови проекташ хоржилга;

заказчикий, подрядчикий, проектировщикий бехктокхам лакхбелгеи цар юкъмоттиг тоаелгеи, хьалъяь яьнна объекташ дӀаэцача хана долла хӀама дикагӀа теркалделга.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Хьайбанцкара йоаккха продукци алсамъяккхара хаттама хьалаша чӀоагӀа йоакъарло ю хӀанз фермай болхлошта. ХӀаьта а республика цхьайолча фермай коллективашта йоаккха шура денгара денга тӀакхеташ я.

Иштта дӀадахача шерашца нийсдича надтеречнашеи сунжеицашеи — 12 процент, малгобекцаша — 9 процент, шелковчанаша — 10 процент, Ачхой-Мартановски Шалински районашкарча хьайбаш лелдераша — 5 процент дукхагӀа шура йоаккх хӀанз.

Цунца цхьана кхыча районашца нийсдича эггара дукхагӀа доахан леладеча Грозненски районе соахкарчул 9 процент кӀезигагӀа шура йоаккх укх шера, хӀаьта урусмартановцаша — 4 процент, гудермесцаша — 2 процент. Уж районаш тӀехьайисаб бахьан долеш ерригача республике цхьа процент мара тӀаккхийттац йоаккха шура. ДӀахо а цу темпаца болх бой паччахьалкхенга шура йоахкара ах шера план кхоачаш ца е мег республико.

Цхьатарра балха торонаш йоллаше а шура яккхарга дилдача цхьадола боахамаш дукха тӀехьадус кхычарел.

Хьайбай продукци алсамъяккха йиш хулийтача торонех бизза пайда эцар — из да хӀара хьайбаш леладечун керттера декхар.

1975 шера 16 май тӀаккхоачаш паччахьалкхенга шура йоахкара ах шера план кхоачашъярах йола

СВОДКА

(план проценташца)

Ачхой-Мартановски	72
Веденски	92
Грозненски	58
Гудермесски	68
Малгобекски	68
Надтеречни	65
Назрановски	58
Наурски	65
Нежай-Юртовски	66
Советски	92
Сунженски	63
Урус-Мартановски	69
Шалински	63
Шелковской	73
г. Грозный	50
Ерригача республике	64

ЛОАЛАХОШКАРА ХЬОКХАМ ЭЦА БЕЗА

Диъ-пхи шу хьалха геттара во вӀаштӀехьдаьккха дар Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе хьайбаш леладелга. Цӏен ца еш дукхагӀйолча хана бӀеха латташ хулар доахан чулатта помещенеш, рационага хьежжа кхабацар доахан, кӀезига йоакхо бора кулгалхоша хьайбаш леладерий болх вӀаштӀехьбаккхара, балхацара цар моральни материальни безам совбаккхара. Цудухьа кӀезига яр доахана лу шура, цунца цхьана лоха дар хьайбаш леладерий алапеш. Из бахьан долаш ферме венача кердача саго дукха болх бацар цига. Сиха дӀаводар. ХӀаьта уж кхоачамбоацараш нийслора колхоза керттерча зоотехника, фермай заведующеша шоай декхараш лерттӀа кхоачашдеш ца хилар бахьан долаш.

Из тайпа гӀулакх дӀахо ла безам хиланзар колхоза правлене. Керда зоотехник оттавир, хийцар цхьайолча фермай заведующеш а.

Хала дар кердача кулгалхошта хьалхарча хана. Дукха кхоачамбоацараш дар дӀадаха дезаш. Цхьабакъда халонех ца кхераш, хьинаре болх беш хӀанзале дукха даьд цар колхозе хьайбаш леладелга вӀаштӀехьдаккхара. Цунна тешал ду толамаша а. Иштта, паччахьалкхенга дулх доккхара хьалхарча квартала план 100 процент, шура йоахкара — 115 процент, фуаш — 103 процент кхоачашйир колхоза хьайбаш леладераша. Из толам баккхарах, хӀаьта района боахамашта юкъе яьржача яьхе цхьоалагӀча квартале хьалхара моттиг яккхарах КПСС Сунженски райкома, райисполкома карара кара тела Ше байракх елар «Путь к коммунизму» колхоза хьайбаш леладерашта.

„Колхоза керттера зоотехник Даутов Абдурахман кхоалагӀча шурий-товарни ферме духьалкхийтар тхона.

— Мишта карагӀдьлар шоана хьайбай продукци алсамъяккха, кхоачамбоацараш дӀадаха? — аьнна хьаттача:

— Тайп-тайпареи кхоачамболаши доакъар ца хилча хьайбаш дебаделга, шура, дулх дукхагӀа доаккхилга аьттув болаш леладе йиш йоацилга кхета а деш эггара хьалха доакъара база чӀоагӀъяра йоакхо йир оаха, — аьлар Д. Даутова. — Пайда ца луш дола гӀулакх санна лелайоара хьалха колхозе культурни даьгӀенаш. ХӀаьта ма-дарра аьлча аьхки шура алсамъяккха йиш хулийтача керттерча торонех цаӀ — культурни даьгӀенаш я. Цудухьа даьгӀенашта лерттӀа Ӏунал ду хӀанз.

Бакъ лув зоотехник. ДӀадахача шера нагтахьа мара буц бӀарга ца гуш йоархӀаш тӀаьнна латтар культурни даьгӀенаш. ХӀанз кхыдола сурт да. Листа тӀебаьнна, дикка лакхбенна, баьде баьццара бос болаш латт культурни даьгӀенашка гороханца дӀабийна кен. Кхай гонахьа гобаьккха аьшка саьрг теха карт яьй, 22 апреле денз доахан доажаду укхаза.

— Хьалха цхьаккха план йоацаш доажадора доахан культурни даьгӀенашка. ПаргӀатта кхай юкъе а баьнна бажа йиш йолаш бар моллагӀа етт. Цу гӀулакхо доккха зе дора. Юаччул дукхагӀа барташ тӀабийтте йоайора доахана буц, — йоах Даутова. — ХӀанз «электрогӀоккхаз» яхача установкай новкъосталеца доажаду доахан. Мишта оттаю из установка? Кхай эзар квадратни метр чулоацача моттига кхаь овгӀорахьа, лаьтта тӀара 60—70 сантиметр лакха хургболаш, аьшка саьргаца го бу. Аьшка саьргах 12 вольт низ болаш ток хец лаьрххӀа йолча батарейн новкъосталца. Дажаш цу аьшка саьрга хьатӀа а даьхе дӀахо даха безам бодаш хилац доахан. Аьшка саьргах хьокхаделча ток а кхийтта юха дерз. Буц кхоачаялладца цхьан даькъа тӀа доажаду, тӀаккха кердача моттиге дӀаоттаю «электрогӀоккхаз» яха установка. Цу гӀулакхо боккха пайда бу боахама. Лохду шура яккхарга дӀадодар. Хьайбаш доажаде доладаьчул тӀехьагӀа дикка тӀакхийттий шура. Апрель бетта хьалхарча деношка хӀара Ӏатто юкъера лаьрхӀача йиъ-пхиъ килограмм шура луш хиннаяле, хӀанз бархӀ-нийс килограмм лу.

Шура алсамъяккха торо луш йолча кхы а цхьан лоархӀамерча резервах пайда эц укхаза. Шин сахьата доажадаьчул тӀехьагӀа хи тӀа дуг доахан бежа Ӏуша Оздоев Махьмада, Зубков Александра, Хашиев Абуязита, Чеботарев Александра. Хий йисте тух диллад.

Хий а малийте са а лаӀийте юха а дажа дуг доахан. ТӀаккха ши сахьат даьлча юха а хи тӀа доаладу.

Хьалха тӀехьаюсаш хиина кхоалагӀа шурий-товарни ферма, паччахьалкхенга шура йоахкара хьалхарча квартала план 126 процент кхоачаш а яь, колхоза фермашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхар. Из толам баккхарах колхозе карара кара тела Ше байракх елар цу ферма коллективана.

КхоалагӀча ферме санна культурни даьгӀенаш я колхоза кхыча шурий-товарни фермашка а.

— Гуйре тӀакхаччалца мошача доакъарца доахан кхаба йиш йолаш да тхо. Цудухьа паччахьалкхенга шура йоахкара укх шерара план а социалистически декхараш а кхоачашдергхиларах шеко яц са,— йоах А. Даутова.

Рейд

Лакхе дийцачох гуш да хьайбай боахам дегӀабоалабара тӀеххьарча хана дукха даьлга. ХӀаьта а хӀанз а цхьацца кхоачамбоацараш нийсдолийт. Цхьайолча фермашка йоагӀа йоакхо яц культурни даьгӀенашта хий дилара.

XX партсъезда цӀерагӀча колхозе пхелагӀча ферме да тхо. Коридоре хьокхамий доска хьалъуллача тӀадахар тхо. «Дийнахьара план 80 процент кхоачаш а еш селхан 2555 килограмм шура яьккхай ферме. Паччахьалкхенга йохка ца луш ферма тӀайисар 510 килограмм шура я», аьнна дар цу тӀа яздаь. Ферма йоаккха а йохка а шура дӀаязъеш долчунна юххе, цхьан дийнахьа хӀара доярка йоаккха шура дӀаязъю доска дар хьалтеха.

ХӀара доярка нийслагӀча мае яьккха шура яр цу тӀа дӀаязъяь хиннар. Цудухьа кхетаде йиш йолаш дацар хьокхамий доска тӀа язъяь селхане маца хиннай, паччахьалкхенга шура йохкара план малагӀча дийнахьа кхоачашъе карагӀдаьннадац.

— Лаборантка цамогаш а хиина кхоадаьдац тхо ханнахьа хьокхамий доска тӀа цифраш дӀаязъе, — йоах ферма заведующе Шацкий Владимир Андреевича.

Ферма юххе 65 гектар культурни даьгӀенаш я. Говраш тӀа багӀача шин бежа Ӏуно лора а деш, шоашта буц дикагӀа я аьнна хетача дӀа а долхаш паргӀатта дажаш доахан дар. Ах буц юар, ах — барташ тӀабетташ йоайора.

— «ЭлектрогӀоккхаз» яха установкаш ецний колхозе? Яле царех пайда хӀана эцац оаш? — аьнна хьаттача:

— Складе уххаш-м яр тхога оаш ювца установкаш. Цхьабакъда уж хьа а ена дӀаоттайнча а тхона пайда балац царех. Электричества кхерадац тха доахан, — аьлар Шацке.

«Путь к коммунизму» колхозе из гӀулакх мишта вӀаштӀехьдаьккхад шийга дийцача, хӀама аланзар.

Доахан кхабара, царна Ӏунал дара еча йоакхоига хьежжа я ферме йоаккха шура а. «Путь к коммунизму» фермашка долчул балха хьалаш вогӀа доацаше а дийнахьеи буси хӀара Ӏаттагара ворхӀ килограмм мара шура йоаккхалац XX партъезда цӀерагӀча колхоза пхелагӀча ферме.

Шоай лоалахоша хьайбаш леладелга мишта вӀаштӀехьдаьккхад хьежача XX партсъезда цӀерагӀча колхоза фермай болхлошта пайдане хургда аьнна хет тхона.

Рейдови бригада: В. ЧЕКУНОВ, Сунженски района халкъа тӀахьожама комитета председатель. Ш. КАГИРОВ, Сунженски района «Знамя труда» газета болхло, А. САГОВ, тха соб. корр.

Дика хоамаш

Шаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьегаш ба Карабулакски химически реагентий завода болхлой. Цудухьа товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен хӀара бетта план дикка тӀеххоачашъю цар. Цудухьа Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиги цхьоалагӀа акчай премиц хьожееш завода коллективана ецай СССР мехкаьтта промышленноста Министерствай профсоюза ЦК-и карара-каре тела Ше байракх. Из деза совгӀат дӀахо йодача хана а кхычунга ца кхавийтара кхы тӀа а шоай хьинар айдаь къахьегаш ба завода болхлой.

И. КОСИВЧЕНКО, тха штате йоаца корр.

* * *

Паччахьалкхен плани шоаш тӀаийца социалистически декхараши хӀара бетта дикка тӀеххоачашдеш хьайоагӀа укх шера Малгобекски бурув тохара балхий управленеа дуккха бурув детта бригадаш. Массаза санна кхыча бригадашта хьокхам а телаш социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай буровой начальник Галаев Ӏаьлий Ӏийса керте латтача № 930 йолча буровой коллективо. Бурув тохара пхе бетта задани хӀанзалехье 149,5 процент кхоачаш а еш, планагӀа лаьрхӀачул совгӀа техад 780 метр совгӀа бурув. Ше тӀаийца социалистически декхараш тӀеххоачашдеш я Хантемиров Галимжан Шакирович керте латтача № 916 йолча буровой коллектив. 19 мая пхе бетта план 121,7 процент кхоачаш а ещ, планал совгӀа чо техад 150 гаргга метр бурув. Иштта дика болх беш я Атарщиков Иван Алексеевич керте латта бригада а.

А. ШАПОВАЛОВ, Малгобекски бурув тохара балхий управлене къахьегамеи алапеи отдела воккхагӀвола инженер.

* * *

ИйслагӀча пятилетка тӀеххьарча шера сомийн баьцадаарийн боккха хьувкъам чубара шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба Сунженски района «Ассиновский» совхоза кхаш леладераш. Агротехнически дикагӀйолча хана баьцадаараш дӀадийнад, сомий гаьнашта шоаза молхаш теха а баьнна, хӀанз чуйнина помидорашта, нарсашта, баьца комарашта оасар деш ба уж.

Къахьегаме шоашкара масал гойт коммунисташа. ХӀара денна хий диллара цаӀ-ах норма кхоачашъеш ва КПСС член Никонов Михаил, цул дукха тӀехьабусаш бац из болх беш бола А. Начкоев, Н. Екименко, С. Батманов, кхыбараш.

М. АДУЕВ.

КХОАНА — ХИМИКА ДИ

СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически комбинате меттел «Грознефтехимзаводы» объединенена чуйоагӀача предприятешкарча ерригача цехашта юкъе а хьалха латтачарех я № 108-110 йолча цеха коллектив. Заводской районерча ерригача сменашта юкъе дикагӀа лоархӀачарех я цу цехера Агеев Борис керте латтта «Г» яха комсомольско-кагирхой смена. Юкъера лаьрхӀача хӀара сменагӀа нормаш 105—110 процент кхоачашъеш сийленца накъаенай из химика дезача Денна. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба цига аппаратчикаш Григорьев Сергей, комсомольски организаце секретарь Бурлаков Виктор, аппаратчик Судаков Александр, кхыбараш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) смена начальник Б. Агеев, аппаратчикаш С. Григорьев, В. Бурлаков, А. Судаков.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

ТОРОНАШ ШОРТТА, ТОЛАМАШ ДИКА

КПСС XXV съезда доккхийча къахьегама толамашца пакъдаха кийчлуш да советски халкъ. Цу тайпара уйла я Грозненски СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химкомбината коллектива а. КПСС XXIV съезд хилча денз дукха хувцамаш хиннад тха коллективе.

ИйслагӀча пятилетка тӀеххьарча шерага кхоачаш планал совгӀа 3,5 миллион сома маьха продукци яр комбинато арахийцар. Пятилетка диъ шера дегӀаденад корттера продукци арахецилга: фенол — 25,6 процент, этиловни синтетически спирт — 12,7 процент, полиэтилен — 41,4 процент, еррига валови продукци арахецара боарам — 23 процент.

Ӏалашду предприяте экономически хьокхамашкара дӀалехаш дола керттердар — юкъера лаьрхӀача алапи лакхдалар тӀехьадусаш да къахьегама овсарле лакхъялара. Пятилетка диъ шера юкъера лаьрхӀача алапи 11,87 процент. е 146 сом бетта дегӀаденадале, цу юкъа къахьегама овсарле 35,1 процент лакхъеннай. ИйслагӀча пятилеткагӀа 32,4 процент лакхъе еза къахьегама овсарле 1974 шу юкъекхоачаш цу боврамга кхаьчар, вешта аьлча, къахьегама овсарле лакхъяра план цхьа шуи ах шуи хьалха кхоачашйир.

Тха толамаш специалисташа, комбината дикагӀйолча болхлоша, производства новаторашна творчески къахьегарах хьахиина да.

1971 шера 1 апреле, КПСС XXIV съездо болх беча деношка, технически ацетона, комбинате а Нохч-ГӀалгӀайчене а эггара хьалха паччахьалкхен дикала Знак елар.

Из толам баккхара продукци дикагӀа хилийта гӀерташ дукха къахьийтар комбината коллективо.

Ховш да, продукци дикагӀа хилийтар боккха лоархӀам болаш долга. Продукце дикал — предприяте шийн тайпара чухьежа кизга да.

Итт шу совгӀа ха я дунен дикагӀйолча стандарташта юкъе шоай продукци яхийтара комбинате къовсам лоаттабе болабаь. Дагалаьцар кхоачашдара дукха къахьега дийзар. Химически продуктай дикалагӀа лаьца дай мехкара а доазол дехьара а даннеш гулъе, дукха технически литература деша, гаргарча предприятей а Ӏилма-тохкама институтий а балха технико-экономически хьокхамашта обзораш е йийзар.

Цу даькъе дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьхар, чӀоагӀагӀа тӀахьожам лоаттабе болабир стандарташка хьежжа мара продукци ара ца хецара, технологически режимаш лораяра, иштта кхыдолчоа а.

Дукха болх бе бийзар кердача стандартага хьежжа лакхерча сортагӀа фенол арахецара. Цхьабакъда, кхыча мехкашкара дар санна доацаш вай фенол производствана зене йола хӀамаш увш дар. Из фенол ӀоцӀендар духьа лабораторе хьалашка вӀаштӀехьъяьккхар серноксилотни метод, цул тӀехьагӀа из производствана юкъе а йихьар. Кхаь шера совгӀа лелайир из метод. Цу методо вӀаштӀехьдалийтар комбината цу отрасле эггара хьалха тӀехдика фенол дакха. Цул тӀехьагӀа, Ӏалма-тохкама института рекомендацегӀа вӀашагӀъеллар фенол катионитаца цӀендеш йола установка. Дукха балхаш дир хроматографически а кхы тайпа а керда инструментальни методаш юкъе а хьош аналитически тӀахьожам кхы дӀахо а тоабара. Цул тӀехьагӀа мара доладаланзар доазол дехьарча дикагӀча стандарташта нийсса дола фенол арахеца. Паччахьалкхен дикала Знак хьожайир фенола 1972 шера 1 феврале.

ХӀанз комбината ялх продукци паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. 1974 шера комбинато арахийцача ерригача продукце кхоалагӀа дакъа дикала Знак йолаш я. ХӀанз комбинато арахеца продукци доазол дехьа а хоатташ я. Из дӀаухийт дуккхача социалистически а капиталистически а мехкашка. ДӀадахача шера экспортагӀа дӀаяхьийтар арахийцача ерригача товарни продукцегӀа: фенол — 26 процент, ацетон — 8,3 процент, изопропилбензол — 78 процент. Укх шера арахецаргйолча товарни продукце 70 процент лакхерча категорегӀа арахеца лерхӀ.

Фондашка дӀадахар совленца юха меттаоттадара гӀулакх мишта лел, комбинате?

Пятилетка диъ шера 8,7 процент дегӀаденад фондашка дӀадахар совленца юха меттаоттаделга. Из дика хьокхам ба. Из дегӀадар керттерча даькъе чуоча торонех пайда эцарах хиина хиларга хьежача хӀаьта а.

Комбинате дукха чаккхоах лоархӀам бола, производство дӀахо тоаяра тӀаерзаь йола организационно-технически мероприятеш. Пятилетка диъ шера комбинате производствана юкъейихьай шера 3,5 миллион сом пайда луш йола 150 йоккха мероприяти.

Технически прогресс дегӀайоалаяра, экономически хьокхамаш тоадара юкъе хьинаре дакъа лоац комбината рационализатораша. Ер пятилетка йодаелча гӀоне производствана юкъейихьай 6,5 миллион сом экономически пайда бенна 3 эзар гаргга рационализаторски предложени.

Шерра пайда эц комбинате гаргарча предприятей производственно-технически опытах а. Иштта пятилетка йолаелча гӀоне миллион сом гаргга экономически эффект йола 310 технически мероприяти производствана юкъейихьай.

Производства эффетивность лакхъяра чӀоагӀа лоархӀам болаш да бедалах, реагентех, электроэнергех, йовхала энергех, доагорах ма-хулла дукхагӀа пайда эцилга. Комбинате планал совгӀа арахецача продукце 70 процент кхояьча бедалах арахец. Арахецача продукцега дӀадодар шерагара шерага кӀезиглуш доагӀа. 1974 шера хӀара сома маьха арахийцача продукцега дӀадахар 33,9 кепиг да.

Укх шера доккхий социалистически декхараш а встречни план а тӀаийцаар комбината коллективо.

ИйслагӀча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра тӀаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагӀа комбината коллектив. Укх шера биъ бетта план ханал хьалха, 27 апреле кхоачашъяьй комбината коллективо. Уж толамаш кхы тӀа тоадеш накъадаьккхад тхо химикий цӀейна.

Пятилетка йолаеча гӀоне планал совгӀа кхойтта миллион сома маьха тӀехдика химически продукци арахийцай.

КПСС XXV съезда сийленца накъаяхара 1975 шера кхоачашде аьнна доккхий социалистически декхараш тӀаийцад комбината коллективо. Товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен паччахьалкхен план 24 декабре кхоачашъе, хӀаьта пхе шера план — 16 ноябре кхоачашъе лаьрхӀад.

Планал совгӀа 2 миллион 300 эзар сома маьха продукци ара а хийца маьхала яккха. Хьалха 1000 тонн феноли, 500 тонн ацетони арахеца аьнна декхараш тӀаийца хиннадале, хӀанз планал совгӀа 1500 тонн феноли 750 тонн ацетони арахеца лерхӀ.

Производство дегӀайоалаяри къахьегам дика вӀаштӀехьбаккхари бахьан долаш къахьегама овсарле планагӀа лакхъе лийрхӀачул 1,2 процент совгӀа лакхъе, арахецача еррига гача продукце 75 процент лакхерча категорегӀа арахеца.

Комбината производства эффективность лакхъяра дикка лоархӀам болаш да къахьегамхой экономически дешао. Дика вӀаштӀехьдаьккха лел из укх комбинате. 1974—1975 дешара шера халкъа университете дешаш 111 инженерно-технически болхлои гӀулакхера саги ва, экономически знаней школе — 320 саг, коммунистически къахьегама школе 270 саг. комбинате цахаддаш леладу дикагӀйола производственни опыт дӀа-хьа йоаржаяе гӀулакх.

В. СКРЕБНЕВ, Грозненски химкомбината экономически гӀулакхашта вола директора заместитель.

Наха — дукхагӀа товараш

Шерагара шерага дукхагӀа хул Нохч-ГӀалгӀай химически завода продукци дӀаэцаш бола потребителаш. Цар хьашташ, паччахьалкхен плани тӀаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара тӀагӀертта къовсам лоаттабу завода коллективо. ДукхагӀйолча цехашкара, участкашкара къахьегам Ӏаьман дерза тӀа вӀаштӀехьбаьккхаб. Кулгаца деча дуккхача халача балхашта механизаци яьй. Цудухьа цхьаккха бутт дӀабалийтац заводчаьаша товарни продукци, халкъа эша товараш арахецарен из маьхала яккхарен паччахьалкхен план кхоачаш ца еш.

ДӀадахача шера химика цӀей дездича денз дукха балхаш даьд заводе арахеца продукци дукхагӀа, дикагӀа, дӀаодар кӀезигагӀа долаш арахецара. Дукхьала цу цхьан шера заводе болхлоша кара а ерзаь арахеца йолаяй шин тайпара керда продукци. Царех я «прогресс» яха моющи средство, керамически наклейкаш яра йола паста. Шаккхе продукци ийдархоша чӀоагӀа хоавташи дики дӀаэцаши я. Цхьан шера 25 тонн арахийцай из продукци.

Укх тӀеххьарча шера басараш деча цехе вӀашагӀа а елла керда оттаяй кхо тайпа оборудовани. Цо торо хилийтай цига арахеца товарни продукци 25 процент дукхагӀа хилийта, лоацца аьлча шера цеха коллективо арахеца продукци цаӀ-ах эзар тонн дукхагӀа хилийта вӀаштӀехьдалийтар производствана юкъедехьача цу кердадараша.

Олифоварочни отделене а дукха балхаш даьд кулгаца деча халача балхашта механизаци еш, производства культура лакхъеш. ДӀадохийтар кӀезига а долаш цу отделене цар оттаяй акседатор. Цо вӀаштӀехьдалийтар шера арахеца олиф шин эзар тонн дукхагӀа хилийта. Керда техникей дикагӀйола технологи производствана юкъеяккхьаш иштта дукха балхаш даьд заводе кхыча цехашкей производственни участкашкей. Цох а доккха беркат даьнад, цига арахеца продукци дикка дукхагӀен дикагӀен я.

— Массехк шу хьалха кийначул дукха дикагӀа я тха заводе арахеца продукци, — йоах предприяте директора Томасов Авет Томасовича. Цу гӀулакха тӀаерзаь дукха мероприятеш чакхйоах заводе хӀара шера. ХьатӀадоагӀача шера цхьоалагӀча январе денз ГОСТ-а дӀа ма-деххара еррига продукци арахецара кийчон балхаш дӀадоладаьд заводе хӀанз. Ер шу чакхдалалехьа цу даькъе дукха мероприятеш чакхйоахаргья заводчаьаша.

Иштта шин къахьегам кхетамца вӀаштӀехьбаьккхача химически завода коллективо дика къахьегама совгӀар кийчдаьд химика дезача Денна. Культурно-бытови гӀулакхашта дола товараш арахецара биъ бетта план дикка тӀеххоачаш а еш, планал совгӀа арахийцад 133 эзар сома маьхка товараш. Товарни продукци арахецара биъ бетта план а ханал хьалха кхоачашйир химикаша. ПланагӀа лаьрхӀачул совгӀа арахийцар 164 эзар сом мах бола химически продукци. ХӀаьта задание совгӀа маькала яьккха продукци 19 эзар сома я. Къахьегама овсарле лаккхьара задании 4,6 процент тӀеххоачаш а еш, соахка хьалхарча биъ бетта хиннача дикка лакхъяй из. Уж къахьегама толамаш укх май бетта кхы тӀа а лакхдош сийленца накъабаьккхар уж шоай дезача цӀейне.

Уж къахьегама толамаш доахача дизза дакъа лоацаш хӀанзалехьа шо-шоай пхе шера задани кхоачашъяьи иттаж болхлой ба заводе. Царех фа басараш деча цеха аппаратчик Мусаев Зяудин, аппаратчаха гӀойча Смирнова Антонина, слесарь Гусарь Владимир, грузчик Амаев Махьмад, кхы дукха бараш а. Цар портреташ завода сийлен Доска тӀа хьалтеха доахк.

Б. КОСТОЕВ.

Иркутски область. Чуйнна хьалъеш латт мехкаша-СЭВ членаша дакъа а лоацаш хьалъеш йола Усть-Илимски хьунпромышленни комплекс (ЛПК).

Лара йоллаш миллион кубометр лаьтта хьалдаккха, иттаж эзараш кубометраш бетон чуйотта, акхача тайге гӀолла нийкъ билла безаш ба гӀишлошъераш.

Усть-Илимски ЛПК арахецаргья сульфатни целлюлоза, херх хьекха хьу, дахчан шолхех яь плиташ.

Комплекса проектни мощность — шера 6 миллион кубометр хьу.

СУРТА ТӀА: укхаза дӀадолалу хьалъеш йола гӀишло.

Э. БРЮХАНЕНКО СУРТ. ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Кхоана—Аффрика мукъаяьккха Ди

ТОГО ЯХА РЕСПУБЛИКА. Того кхалнаька Къаман Союза членаш кортамукъален ден сийна параде арабаьннаб. Республика кхалнаха хьинаре дакъа лоац Того экономически, культурни, политически вахаре.

Н. БАРАТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Ах шу совгIа мара ха яьнпаяц Гвинея - Бисау республика лаьттан тIа тIехьара топаш яьнна. ПаргIатои кортамукъален бахьан цхьайтта шера тIом баьб, цу зIамигача малхбузенафрикански мехка халкъо. ТIемашка керттера низ шийна тIалаьцар Гвинеяьйи Зелени Мыс яхача гIайренийн кортамукъален Африкански парте (ПАИГК) хьаькхелача Халкъа революционни эскаро. ХIанз берригача мехкаца цхьана машаре вахар деш да эскар, цунца цхьана цунна дицлац ший керттера декхар ший мехка паргIатои кортамукъален лораяр.

СУРТА ТIА: кортамукъале лораеш.

Н. БАРАТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЯПОНСКИ КАЛЕЙДОСКОП

НУЛА ГАРГГАРА КПД

Ховш ма-дарра, энергетически ресурсашта къе я Япони. Экономика арахьара тIаккухьача мехкдаьттахи кIорахи тийша хилар кIеэнгдар дукъа энергетика керда доакъош дегIадоаладе — маьлхен геотермальнии энергех пайда эца, атомни электростанцей сеть шерье лаьрхIадар. Цхьабакъда Японе премьер-министра заместителa, паччахьалкхен министра, экономически планироване бюро начальника Т. Фукудас дукха ха йоалаш парламента сессе хьакхайкадаьд, болх беш йолча АЭС-ашкара хьал чIоагIа гIовзадаьна хиларах укх гарггарча хана хувца езаргья ядерни энергетика дегIайоалаяра лIаьххача хана оттаяь программа, аьнна. Болх беш йолча бархI реакторах хIаране соа кхa юкъера лаьрхIача 17 дийнахьа мара болх баьбац. Вож 348 ди тоаеш, нийсъеш, кхерам ца хилийта тоххам беш дIаяхад. Ялх реактор вIаштIехьдоаца хIамаш дукха долаш хиларах вIалла болх ца беш латта хIанз ах шу совгIа ха я.

Т. Фукудас даь къамаьл доашхаш, моттигерча газетий Iилман обозревателаша дагадохийт, уж ерригa АЭС-аш американски проектегIа хьалъяь хилар.

◆

ЧIЕГА ТЕХА НАЬКЪАШ

Наькъашка оттаьча шлагбаумаша а кхыметтел баррикадаша а ма-дарра аьлча юхасоцаяьй город Нахе, Окинава яхача префектура административни центре лела транспорт. Шоай доалахьа участкаш ярашa гIайрен администрацена дагадохийт, наькъаш дахкаь лаьттташ шоай доалахьа хилар. Уж «юхалург ийца» хиннад дуней шоллагIа тIом болча хана Окинава американски бIуво дIалаьцача шерашкен цига наькъаш дахкара США тIема бавaш хьалъяра. «кхыча гIулакхашта. Цу хана денз Окинаверча наькъий кхаь деькъах цин дакъа частни доалахьарча лаьтташта тIагIолла чакхдоал. Уж дIаэца торо яц Iаьдала: цин бIаь миллиард гаргга иен эш, хIаьта из ехча Окинава яхача префектура бIарччача шера бюджетал шозза дуккагIа да.

◆

ИНФЛЯЦЕЦА ЦХЬАНА ГIА БОАХАШ

«Пачинко» — Японе чIоагIгIе яьржа ловзаю автоматаш. Зале дIачувоаллачара цийза аьшка бурилгаш харшашка гIолла чухохк. НагахьA санна юкъе тIаккете кхы а нтт бурилг хьйоаккх. Царна меттел эца йиш я сигаретaш, Iувша резинка: мерза хIамаш. Ловзараш хула моттигаш шоай доалахьа йолаш болча дьеша керда хIама юкъедаьккхад. тIа-тIа лакхлуш йола инфляцин эгтара саготагIа эшаш долча, къаьстта а продовольственни товарий маьхаши теркал а деш. ХIанз бурилгех баьцадараш, чкъаьра, дулх эца йиш я. Лайза йоахача хIамай «гастрономизированни» ассортименто безам дикагIа тIаоз, цхьабакъда японийн хьал цо аттача дьаккхадале тамаш я. Веша «пачинко» дай-м шеко йоацаш ыттув баьннаб: царна тIадоагIа пайдаш укх тIехьарча хана шозза дуккагIа хиннад.

А. ЛАЗАРЕВ, АПН соб. корр.

Токио.

РАСИСТАШТА МОТТИГ ЯЦ СПОРТЕ

Кхы цIаькха а батах хIама кхийттай къулбехьенафрикански расисташта Монреале официально хьакхайкадаьд, укх шера аьхки Олимпиада-76 столице дIайолаеча олимпийски ловзараштa хьалхарча яхьашка дакъа лаца ЮАР юкъеяйтаргIоацилга.

Олимпийски кийчон комитета кулгалхоша из решени яле хьалхагIа йоккхий событеш хиннай, лоацача хана мара хиннаеце а. Цхьа кIеззига ха хьалхагIа канадски газетий хьалхарча оагIош тIа арадаьннад ЮАР ший спортивни делегаци Монреале яйта безам болаш хиларах дола хоамаш. «Вай меража хьалхашка хIанз а ерригa наIараш дIакъайла хиннайоацал», — сов гIадбахарах къурдаш а деш хоам бир расисташа сихбенна Преторе гулъяьча пресс-конференце.

Гучадаьлар, олимпийски ловзарашта хьалхара кIира чакхдаккхара хьалхара бехктокхаме йолча Квебека спортивни федерацe Олимпиадана хьалхарча генеральни репетицена юкъе дакъа лаца безам бараш малагIа мехкаш да хоам бар дехаш дуней массе мийнигe письмош дахьийта хилар. Терко ца хиларагIа цу тайпара письмо кхаьчад Преторе а. Цунах пайда эца гIийртаб массе меттера делхабаь апартеид кхайкаераш.

Беррига бехктокхам сайна хьетIа а доацаш дIаккхайкадe безам ба са, нагахьа санна Монреале боагIа никъ расисташта дIа ца къовле, чакхъяха лаьрхIа яхьаш юкъагIа йоахаргIолга а хIаьта канадски спортсменашта африкански пачхьалкхенаша массе метте бойкот оттаергIолга а. — кийсденна гIулакх ишта лаьрхIаз Канаде дIавахача ЮАР-а антирасистски олимпийски комитета правлене члена Сесиль Абрахамса.

Дуней халкъашта юкъерча олимпийски болама духьала расисташа дагалаьца диверси кIиръяь хьакхайкаяьй канадски прессо. Эггара доккхагIчарех долча цхьан монреальски газето — «Газетто» редакционни статья тIа яздаьд: «Цу деша принципиальни лоархIам алхха спортивни бувзамел дуккха а гаьнагIа дIабаржаш ба. Кхерама кIал оттадаьд канадскии квебекский правительстваша африкански паччахьалкхенашца шин оагIорахьара юкъмоттиг чIоагIъе гIерташ хьега къа», «Газетто» белгалдоаккхар ЮАР-а хьакъехьара Канада позици лерргIен принципиальнии хилар. Белггала аьлча духхьал канадски правительства тIагIортарах къулбехьенафрикански расисташ дIабаьхаб къамий Содружества юкъера. «Къулбехьен Африко ший расистски политика дIаяккхалца йолча хана кхыча паччахьалкхенашта юкъе яйтаргьяц из. Цудухьа дIакъевла беза цун официальни спортивни делегацешта Канаде боагIа никъ», — хьакхайкадаьд «Газетто».

Ер я Олимпийски кийчон комитето яь, цун генеральни директора Роже Руссос хьакхайкаяь решени: олимпийски ловзараштa хьалха чакхдоаккхача кIира юкъе дакъа лаца чуютаргьяц ЮАР. «Канадскии къулбехьенафриканскии спортсменашта юкъера контакташ» Канада правительства могаеш ца хилар белгал а даькха, хургIолча яхьашта кийчо ярша гIулакх долаш йола ерригa организацеш Руссос тIахьийхар из правительственни политика хьаллацара.

А. ПАЛЛАДИН, АПН соб. корр.

Оттава.

ВАХАРА НИКЪ ХОРЖАЧОА

ДУВЛА ТХА УЧИЛИЩЕ ДЕША

Цхьайттлаг1а шу да Назранера № 14 йола профтехучилище хьайиллла. 2300 гаргга къона специалисташ — токараш, слесараш, сантехникаш, трактористаш, шофераш араяийцаб училище цу юкъа. Царех дуккхабараш тахан шоай говзал, балха опыт лакхъеш, хьинаре къахьегаш ба «Электроинструмент» завода цехашка, автомобильни боахамашка, совхозий кхашка. Коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цIераш яьха а уж цIераш шоаех яхийта къовсам лоаттабераш а ба дуккхабараш.

«Электроинструмент» завода цехашка къахьегаш бола Сагов Якъуб, Тумгоев Дауд, Тумгоев Руслан, Талдыкин Владимир, кхы дуккхабараш шерагара шерага къахьегама овсарле лакха йолаш, шоай балха опыт новкъостащца догдаьза долаш екъаш ба. Уж санна тха училище йистеяьккха, шоай а училища а сий лакха лоаттадеш токараш, слесараш, участкай начальникаш, мастераш, бригадираш ба кхыча моттигашка а.

Хьийгача къига хьежжа цар сий а ду — Сийлен грамоташ тел царна, Сийлен доска тIа боах, мах болча совгIаташца белгалбоах.

Производстве балха ба аьнна училищцара гаргало дIахоадаяц цар хIанз а.Каст-каста тхо долча хул, балха гIулакх дувцаш дагабувл, шоаш зем баьккхар тха мастераштa хьадувц, дешархошта хьехам лу.

Къаьстта тхона хоза хет тхоай хьалха хиннача дешархоша хIанз производственни практиках болча дешархошта наставничество лелаеш, царга бIарг локкхаш, эшаш дэла гIоновкъостал деш, царна практически навыкаш телаш.

Кхо группа я тха «Электроинструмент» завода цехашка хIанз практиках. Масса а дешархочун ши-ший наставник ва, дуккагIбараш хьалха тха хинна дешархой а болаш. Цар практически балхах уж дIаккхетабаьца Iеш, бизза кхетама болх а бу. Балха тIехьаваьннар хIана вьишав, вIалла хьа ца воагIаш хIана висав хьож уж, доккхагIча вошас а дас а дергдола хьехар ду, эшаш йола инструмент вIаштIехьйоаккх, балха моттиг Iалашъю, хьадеш дар дикал лакха йолаш дайта гIерт.

Цу гIулакхо доккха новкъостал ду тхона арахецача хана разрядаш лакхагIа йолаш дешархой арахеца. Къаьстта наставничество дикa вIаштIехьъяьккхай ремонтно - механически цехо (начальник Колоев Жарап).

ДIадахача шера 1-ча сентябре денз тха училище эргаяьннай. ХIанз укхаза дешабоагIараш 8 класс йистеяьккха хила беза. Иштта бола дешархой 3 шера тхо долча дийша баьлча хержа специальность а йолаш юкъарча дешара 10 класс яьккха а болаш арахецаргба. Училище йистеяьккхачоа диплом лу.

Толамца юкъера профтехучилище йистеяьккхараш лакхерча учебни заведенешка, конкурс йоацаш деша бохийтаргба. Московски, Одесски, Саратовски, Челябински индустриально - педагогически институте уж дIахьожабе тарлу тха ерригача паччахьалкхен Iалашонца.

ХIанз училище пхийтта группе 440 саг вагIа деша. Уж ба хургбола шофераш, трактористаш, промышленни оборудованена ремонт ю слесараш, токараш, автослесараш. Массанена а хьехараш опыт дика йола хьехархой, мастераш ба; дуккагIбола мастераш юкъера специальни образовани йолаш ба, хIаьта хьехархой-м инженераш а, кхы лакхара дешар дийша а ба.

ДикагIболча хьехархой а мастерий а цIераш яха дог доагIа. Уж ба хьехархой Тимурзиев Башир, Парчиева Наталья, Вышегуров Мухарбик, мастераш Хулагов Исраил, Гиреев Махьмад, Килоев Хьасан, кхыбараш. Цар шоай низ а говзал а кхояц бераш дика кхетадара, уж оамале хилийтара. Из цар вIаштIехьдоал бераш царна духхадезарах, шоай балха говзал Ленинграде, Саратове, Москве, Уфе, кхыча городашка Ерригсоюзни институташка лакхъеш хиларца.

Дешара кабинеташка мел эша оборудовани, гойтара пособеш, технически средстваш кхоачам боллаш я. Чухь цIенен сийрден я. Дика дешара деррига хьалаш долаш да. Болх бе йолаенна укх шера керда хьаьръ яьнна слесарнии токарнии мастерскеш. Цу чу 60 слесари 30 токари цкъа дIачувеха Iомавала йиш я практиках, вожаш теоретически занятешка болаш. Трактористашта керда гусеничнии а чархаш йола а тракторaш я, шоферашта — автомашинаш я.

Мукъа йола ха сакъердаме дIахьо дешархоша: цаIаш технически творчества кружоке май бетта хургдолча республикански хьажара автомобилийн тракторийн лелаш йола моделаш кийчъеш ба. Вожаш спортивни кружокашка тайп-тайпарча ловзарашка яхье баьнна ба, кхоалагIбараш училище гойтара агитаци хозьеш ба, юхебисараш спортмайда, ков-карт тоадеш а хоздеш а ба. КорадоагIа царна шоашта а училищена а пайдаче гIулакхаш.

Дерригача советски халкъо немецки фашизм тIемаца эшаяь 30 шу дузача денна дуккхача хозача гIулакхашца накъа баьхкар дешархой. Цу цIей сийна спортивни яхьаш чакхъяьхар, Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа лаьттараштa хетаяь стендаш кийчйир, таханара вай ираз бахьан шоай синош цу тIем тIа дIадиннарий а, хIаьта иштта тIема ветераний а цIераш гулйир. Грознерча музее баха тIема документаш Iомадеш хиннаб дешархой, тIем тIа хиннача Мальсагов Тухацa, Оздоев Мурадаца, Плиев Сафарбикаца, Алиев Махьмадаца, кхычарца вIашагIкхийтта а МагIалбике тIемаш лаьттача моттигашка баха а хиннаб уж.

Массаза хьожаш, телхачара тоадеш леладу тха дешархоша Наьсаре 4 никъ вIашагIкхетача дагIа Юдин Вадима (летчика) памятник.

Училище традици а хинна дIаэттад 16 шу даьнача дешархошта торжественно паспорташ дIателилга, Советски эскаре гIулакх де уж накъабоахилга.

Доккха совгIат хиннад ерригача училищена Москве Коталон байразкха улла сурт даккха тха дикагIвола дешархо Беков Муса вахийтарах. Цул совгIа цхьаькха а ва тха комсомолец — Точиев Саварбек, дика дешарахи юкъарча балха хьинаре дакъа лацарахи Чехословаке туристически путевках водаш. 23 дешархочоа Ерригсоюзни Ленински Комсомола ЦК-ан профтехобразоване Госкомитетен «ТIехдика дешарах» яха значокаш еннай.

Лоацца аьлча, вахара никъ харжа ловча кагирхошта дика моттиг я тха юкъера профтехучилище. Дувла тхо долча деша.

Б. ДИДИГОВ, Назранерча № 14 йолча юкъерча профтехучилище директор.

КЕРДА ОАЗАШ

Самардийнахьа Грозне А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотеке болх беш хилар къонача литераторий VI республикански совещани. Парте XXIV съезда решенешка хьежжа къонача литератораштa хьалхашка латтача декхарех лаьца цига доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатела Р. АХМАТОВАС.

Цул тIехьагIа художественни литература критиках КПСС ЦК 1972 шера январе баьча соцамо ма-яххара республика критикаштa хьалхашка латтача декхарех дийцар ший доклада тIа писатела М. СУЛАЕВА.

Къоначa литератораштa Нохч - ГIалгIай книжни издательства болхлоша деча новкъосталах дийцар цу издательства керттерча редактора В. ДЫХАЕВА.

Совещане къамаьлаш дир Нохч-ГIалгIай АССР Культура министра В. А. ТАТАЕВА, РСФСР заслуженни артиста В. ДАГАЕВА, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Е. ЕНИНА, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора П. Н. ЕСЬКОС, къоначa литератораша Е. ЧЕБАЛИНА, М. ДИКАЕВА, А. ШЕЙХИЕВА.

Совещане балха юкъе дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель Р. САЙХАНОВ.

Совещане балха юкъе дакъа а лаьцар, гулбеннараштa хьалхашка къамаьл а дир РСФСР писателий организаце вижало ловзаш вола драматурго Н. А. СОТНИКОВА.

Кагирхошта боккха коммунистически кхетам луш болх барах ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомо ший Сийлен грамоташ елар поэтессана Р. Ахматовайна, писатела М. Сулаевна, къоначa поэташта Г. Гагиевна, А. Шейхиевна, кхычарна.

Селхан ший болх дIахо бихьар совещане, практически болх беш хилар проза, поэзе, драматурге, критика секцеш. Цу тIехь ший болх чакхбаьккхар къоначa литераторий VI республикански совещане.

СПОРТ

Нохч - ГIалгIай «Труд» общества низ бола командаш Орджоникидзе цIерагIча стадионе къовсам лоаттабеш хилар таьлгах ловзаш хьалхара моттиг яккхара.

Яхьаш чакхъяллалца ира къовсам лаьттар командашта юкъе.

Чемпиона цIи яьккхар «Красный молот» завода команда, шоллагIа моттиг В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоаккхача завода спортсменашка я, Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектив кхоалагIа хилар.

Котбаьннараштa республикански спортсовето кубоки Сийлен грамоташи елар.

ТЕННИС

Чакхъяьннай теннисах ловзара Нохч - ГIалгIайчеч чемпионат. Цига дакъа лоацаш хилар тайп-тайпарча спортивни обществашкара 70 спортсмен.

Финале спартаковцийн Гороно берий спортивни общества теннисистийн хиннача вIашагIкхетаре котало яьккхар «Спартак» общества спортсменаша.

Республикански спорткомитето кубоки Сийлен грамотеи еннай котбаьннараштa. ШоллагIча моттиге я берий спортивни школа коллектив.

БАСКЕТБОЛ»

Нохч - ГIалгIайчен Совета «Труд» общества спартакиаде баскетболах ловзаш хьалхара моттиг яккхара. Кхаь групле къовсам лоаттабеш хилар кхалнаьхен маIача наьхен 35 команда.

Кхалнаьха командашта юкъе хьалха я 32:6 счет йолаш химкомбината спортсменашкарен 35:27 счетаца Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода командагарен котало яьккха грозгипронефтехим команда.

Хьалхарча группе хьалхарча подгрупе хьалха латт 52:28 счетаца радиотехнически заводагара, 68:18 «Старогрознефтен», 22:4 «Октябрьнефтен» коллективашкара котало яьккха «Красный молот» завода спортсменаш.

ШоллагIча подгрупе цхьоалагIча моттиге я Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоаккхача коллективагара 48:24, Шерипова цIерагIча ГНПЗ-гара 56:54, Автотранспортникашкара 22:6 счет йолаш котъяьнна химкомбината коллектив:

ШоллагIчен кхоалагIчен группашка хьалхле лелаеш я Нохч - ГIалгIайчен гIишлои управлене № 1 йола гIишлонматериалий комбинати Грозненски ремонтно - механически заводи.

Финальни ловзарашка белгалбаргба котбаьннараш.

Чемпионат дIахо йоаш я.

ШОЛОХОВА СИЙНА

Сунженски района Ассински № 2 йолча юкъерча школе чакхдаьлар сийлахь - воккхача писатела М. А. Шолохова 70 шу дизара хетадаь литературни сахьат.

Дукха къахьийгар литература хьехархоша Р. П. Умапцевас, Н. Г. Панасенкос, хIаьта кштта школа дешархоша а из гIулакх ма-могга диькагIа чакхдаккхара.

Школе вIашагIъеллар дешархоша писатела произведенеш тIара дехкача суртех, книжках йола выставкаш.

«М. А. Шолохова биографех а кхолламах а доклад йир 10-ча класса дешархочо Тимченко Нинас, писатела произведенеш тIара инсценировкаш гойтар исланIча класса дешархоша. Цул тIехьагIа гулбеннараштa «Тайжа Дон», «ТIаьIолтIатеха бай» яхача произведенешкара доакъош дийшар Ханина Таняс, Панасенко Коляс, иштта кхычар.

Литературни сахьат чакхдоалаш лакхенча класса дешархошта юкъе Шолохова произведенеех йола викторина чакхъяьккхар. Шолохова дIаяздаьча къамаьлага, донской казакий халкъа иллешка ладийгIар.

А. МАХМУДОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША ДIАИЙБУ

Наьсарерча № 27 йолча профессионально - технически училища 1975 — 1976-ча дешара шера дешархой хьаэц лохехьа белгалъяьха балха говзалаш Iомае:

1. МутIарерча ассортиментах пазата хIамаш ю швеяш - мотористкаш. Дешара ха 1 шу.
2. Лардера пазата хIамаш ю вязальщицаш. Дешара ха 1,5 шу.

Училище хьайийу 8—10 класс яьккха бола 15 шу даьнна мехкарий.

Училище деша хьайийбараштa бетта 18 сом стипенди лу. ТIехдика дешараштa стипендена 25 процент тIатох. Училище дешаш яьккха ха цахаддаш йолча къахьегама стажаца дIалоархI.

Училище деша оттa безам болчо лохехьа белгалдаьха документаш хьадала деза:

1. Директора цIерагIа заявлени.
2. Дешарах дола документ.
3. Вань ха тIайола тешал.
4. 3х4 см йолаш 4 фотокарточка.
5. Форма № 286 йола лорашкара справка.

Училище занятеш дIайолалу 1975-ча шера 1-ча сентябре.

Тха адрес: город Назрань, Магистральни улица, 42-гIа цIа. Телефонаш: 23-41, 21-18.

АДМИНИСТРАЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — IуIрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Бераштa — оаккхарех». Ленинградера передача. 10.00 — Шоана, дай-ноаной 10.30 — Босбола телевидени. «ТIем тIа хьаьхелла мугIараш». 11.00 — «IуIрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — Босбола телевидени. «Художникех дола дувцараш». Латвийски ССР искусства заслуженни деятель И. Зарииь. 12.00 — Советски илдей концерт. 12.30 — Тха улица. «Комсомольски майда». 13.30 — «Мэгашле». Iилма-популярни программа. 14.00 — Босбола телевидени. Хоккеях йола чемпионат. «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва). 16.15 — Босбола телевидени. «Наькъашка дIа-хьа делара бокъонаш лораяр» Передача дIахьу СССР чурча гIулакхий Министерства паччахьалкхен автоинспекце управлене начальника, милице инарала-лейтенанта В. Лукьяновс. 16.45 — Босбола телевидени. «ТIем тIа хьаьхелла мугIараш». 17.20 — Босбола телевидени. Илли оал Украински ССР халкъа артиста Ю. Богатиковс. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мульфильмай программа. 18.55 — «Очевидное—невероятное» яха передача. 19.55 — Босбола телевидени. «Халхараш ду Е. Максимовас и В. Васильевс». 20.10 — Босбола телевидени. Телевизионни художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Артлото». 22.55 — Ший доIамерча кIалтохаргах латарах йолча Европа чемпионата итогашта. Пистеьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — Х. Нурадилова цIерагIа драмтеатра спектакль. У. Ахмадов. «Ший доIамех хинна воаца шейх». (нохчий меттала). 16.30 — «Кхоана — химика Ди». 16.40 — Стахановски болам дIаболабенна 40 шу дизарга. «Истоки» яха художественни фильм. 1-гIа сери. 18.00 — Концерт.

25 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — IуIрийнара гимнастика. 9.20 — Босбола телевидени. «Будильник». 10.00 — Босбола телевидени. «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00—Босбола телевидени. Телевизионни спектакла премьера. А. Алексин. «Котлах Севай ший тайпара кхы йоаца похождениш». 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Босбола телевидени. «Книжни лавка». 14.15 — «Поднятая целина» художественни фильм. 3-гIа сери. 15.55 — Босбола телевидени. «Тахан — химика Ди». СССР химически промышленноста министра Л. Костандова къамаьл. 16.10 — Химически промышленноста болхлошта оттадаь концерт. 16.45 — Босбола телевидени. «Дунен халкъашта юкъера панорама». 17.15 — Мультфильмаш. 17.30 — «Гха цIагIа». Музыкальни программа. 18.00 — «Дог тохадолийташ дола вIашагIкхетар». Къонача литераторий 6-ча республикански совещане дIакъашхоша дувц (гIалгIай меттала). 18.15 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Арарат». 19.45 — М. Глинка. Романсаш. Илли оал дуненхалкъашта юкъерча конкурсий лауреата Г. Селеневс. 20.00 — Босбола телевидени «Киноникъберий клуб». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Концерт. 22.50 — Спортивни передача. Пистеьлча — кердадараш передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.20 — Болхлой клубе. 16.50 — Документальни фильма кинозал. 17.20 — «ЦIе парус». Дешархошта йола программа. 17.45 — Фильм-концерт. «Медео ритмаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Киножурнал. 18.25 — Стахановски болам дIаболабенна 40 шу дизарга. «Истоки» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 19.30 — Концерт.

РАДИО

24 май

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиожурнал. 14.00 — Концерт (эрсий меттала). 14.40 — «Вай Шолохов» яха А. Бокова беседа. М. Шолохов ваь 70 шу дизарга (гIалгIай меттала). 15.00 — «Кавказа вахар» яха радиожурнал (эрсий меттала). 18.30 — «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт (гIалгIай меттала).

25 май

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш, иллеш. 12.10 — «Къоначар оазаш» яха литературни передача (нохчий меттала). 12.30 — «Барт болча дезале» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 15.25 — ЦIе сийгаш. Дешархоштеи пионераштеи йола передача (гIалгIай меттала). 15.45 — «Тахан химика Ди да» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Химикашта лаьрхIа дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30 — Химикашта лаьрхIа дотча концерта дIахододар (нохчий меттала).

СССР журналистий Союза Нохч-ГIалгIай правленеи «Сердало» газета коллективи чIоагIа хала а хеташ кодам бу «Сердало» газета юртбоахама отдела заведующега Р. Мальсагова цун нана Мадака Кейпа кхалхарца.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш мохкан а йолаш, дукхагIча даькъе йоачан а йоапаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 18—23. Грозне 21—23 градус йовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоаней ломмеи хувцалуш мохкаш а йолаш. 25 мае цхьацацайолча моттигашка цхьан юккъа догIа а делхаш ди а къувкъаш, бийсашка бебеча оагIорахьара секунде 3—7 метр, деношка малхбоалехьара 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 10—15, деношка 25—30 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Тахани кхоанеи хургда

24 МАЙ.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00—11.00. Болх бу бераштеи кхелетараштеи лаьрхIача «Заманхо» яхача кинотеатро. 10.00. В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa музыкальни школай дешархой академически концерт. 10.00. Фашистски Германи эшаяь яьккхача Коталон 30 шу дизара хетаяь профтехобразоване дешархой технически творчества выставка. 14.00. Аттракционий городок. 16.00. Сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб. 18.00. Заводской района общеобразовательни школай выпускникий города химически промышленноста болхлошца вIашагIкхетарe сайре. 19.00. Ахкнара кинолектори. Iилма-популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 19.00. — «СССР-а дунен халкъашта юкъера хьал» яха лекци. Хроникально-документальни фильмаш хьокхар. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа парк. «Къахьегам са романтика!» яха города школай выпускникий профтехобразоване дешархойн городской театрализованни цIей. 10.00. Профтехобразоване дешархой технически творчества выставка. 15.00. Революце проспекта тIара Кирова цIерагIча парке кхачалца йола дешархой торжественни марш. 15.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. Волейболах ловзара спортивни яхьаш. 16.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Къайла театр. Барзкъий моделийи прическайи демонстраци. №№ 7, 12 йолча ГПТУ дешархой концерт. 16.00. Бьацара театр. Нохч - ГIалгIай филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00 Цlей торжественно хьаделлар. Доккха концерт. 19.00. Халхарий майда. Халхарий сайре. 19.30. Кинолектори. «Деррига а сага дукха, деррига а сага долча берката» яха кинофестиваль. 20.00. Фейерверк.

25 МАЙ.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Аттракционий городок. 9.00 — 11.00. Бераштеи кхелетараштеи лаьрхIа «Нийсархой» яха кинотеатр. 10.00. Къахьегамхой самодеятельни творчества фестиваль. 1-гIа тур. Халхарий кружкен берий музыкальни школан балетни студе доакъашхой отчетни концерт 16.00. Халкъа музыкальни театра отчетни концерт.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 12.00. Бераштa лаьрхIа Африка мукъаяккхара денна хетаяь беседа. 16.00. Литературни обзор. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 10.00. Химически промышленноста болхлой денна хетадаь шерра халкъа цIей. 10.00. Къайла театр. Шоай лоIамерча къоначa пожарни дружинай слет. 14.00. Ловзараш ду площадка. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Волейболах ловзара яхьаш. 16.30. Музыкальни эстрада. Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.30. Бьацара театр. Химикий культура Дворецa художественни самодеятельноста коллектива концерт. 18.30. Кинолектори. «СССР-е химически промышленность дегIаяр» яха лекци. 19.00. Халхарий сайре.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадуал шинарей, ереи, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 3749.